

CURTEA DE APEL CHIȘINĂU

Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Teilor 4
e-mail: cac@justice.md, Tel.: /373 22/ 409 209
www.instante.justice.md

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

mun. Chișinău, str. Alexandru Lăpușeanu, 28

Dosarul judiciar nr. 2-13/25;
PIGD nr. 2-25114627-02-2-11082025

Prin prezenta, în temeiul încheierii Curții de Apel Centru din 02 septembrie 2025, prin care a fost admisă cererea de PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și se **ridică excepția de neconstituționalitate** a prevederilor art. 3 alin. (1/1) – (1/3), art. 21 alin. (3/2)-(3/4) și alin. (5/1)-(5/2) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025 din 13 iunie 2025, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva PP „Renaștere”, PP „Șansă”, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și PP „Victorie”, intervenienți accesorii Comisia Electorală Centrală și Serviciul de Informații și Securitate, privind constatarea calității de partide politice succesoare ale unui partid politic declarat neconstituțional și dizolvarea partidelor politice, –

Se **expediază conform competenței exclusive spre examinare Înaltei Curți Constituționale a Republicii Moldova sesizarea** înaintată de pârâțul PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și se **ridică excepția de neconstituționalitate** a prevederilor art. 3 alin. (1/1) – (1/3), art. 21 alin. (3/2)-(3/4) și alin. (5/1)-(5/2) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025 din 13 iunie 2025.

Anexă: Încheierea Curții de Apel Centru din 02 septembrie 2025 privind ridicarea excepției de neconstituționalitate; Acțiunea civilă; Sesizarea înaintată de pârâțul PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și se ridică excepția de neconstituționalitate – _____ file.

Judecător la Curtea de Apel Centru

Digitally signed by Bolocan Elena
Date: 2025.09.02 14:07:33 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

Elena Bolocan

Atenție! Documentul conține date cu caracter personal, prelucrate în cadrul sistemului de evidență nr.0000250-001, înregistrat în Registrul de evidență al operatorilor de date cu caracter personal www.registru.datepersonale.md. Prelucrarea ulterioară a acestor date poate fi efectuată numai în condițiile prevăzute de Legea nr.133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal.

14:15
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA
Intrare Nr. 1949
" 02 " 09 2025

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,

Chișinău MD 2004,

Republica Moldova

SESIZARE

privind excepția de neconstituționalitate

a unor prevederi din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice

prezentată în conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție

Pagina 4 din 62

A. Autorul excepției de neconstituționalitate

A.1. Persoană juridică

Partidul Politic Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei

Președinte – Beschieru Alexandru,

Sediu: mun. Chișinău

A.2. Instanța de judecată

1. Curtea de Apel Centru

2. Complet de judecată:

3. adresa: mun. Chișinău, str. Teilor 4

4. email: cac@justice.md

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun

1. Ministerul Justiției al Republicii Moldova a înaintat o acțiune în instanța de judecată prin care solicită admiterea cererii, constatarea partidelor pârâte în calitate de partide succesoare al partidului politic „ȘOR” și dizolvarea acestora.

2. În motivare reclamantul menționează că a fost sesizată de Comisia Electorală Centrală care cere verificarea acțiunilor partidelor pârâte în baza art. 3 alin. (1¹) din legea privind partidele politice.

3. Reclamantul conchide că acțiunile partidelor pârâte confirmă continuitatea faptelor ilicite ale fostului partid politic „ȘOR” iar acest fapt constituie un pericol pentru integritatea proceselor democratice, electorale, inclusiv pentru securitatea națională a Republicii Moldova.

4. În calitate de probe reclamantul a anexat un șir de hotărâri ale CEC, decizii ale instanțelor de judecată și unele informații din mass-media.

5. Reclamantul mai argumentează că liderul fostului partid ȘOR a participat la crearea blocului Victorie, că instituțiile statului au aplicat sancțiuni partidelor respective, că li s-a refuzat participarea în alegeri, că ar fi fost constatate fraude electorale, legături cu Federația Rusă etc.

6. Reclamantul își întemeiază acțiunea în vaza noilor prevederi legale introduse în legea privind partidele politice la art. 3 prin legea nr. 100/2025, în vigoare la 14.06.2025.

7. În urma punerii pe rol a cauzei pârâțul PP FASM a depus cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate a prevederilor de la alin. (1¹) – (1³) de la art. 3, alin. (3¹)-(3²) de la art. 8, alin. (3¹)-(3⁵) și alin. (5¹)-(5²) de la art. 21 a Legii nr. 294/2007 privind partidele politice (în redacția Legii nr. 100/2025).

C. Obiectul sesizării

Obiectul sesizării constituie prevederile de la alin. (1¹) – (1³) de la art. 3, alin. (3¹)-(3²) de la art. 8, alin. (3¹)-(3⁵) și alin. (5¹)-(5²) de la art. 21 a Legii nr. 294/2007 privind partidele politice (în redacția Legii nr. 100/2025).

D. CADRUL NORMATIV PERTINENT

1. Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

(3) Republica Moldova este un **stat de drept**, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 2

Suveranitatea și puterea de stat

(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 5

Democrația și pluralismul politic

(1) Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.

(2) Nici o ideologie nu poate fi instituită ca ideologie oficială a statului.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decît cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 26

Dreptul la apărare

- (1) Dreptul la apărare este garantat.
- (2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.
- (3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.
- (4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.

Articolul 32

Libertatea opiniei și a exprimării

- (1) Oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.
- (2) Libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.
- (3) Sînt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.

Articolul 38

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

- (1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.
- (2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți pînă în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcînd cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.
- (3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

Articolul 41

Libertatea partidelor și a altor organizații social-politice

(1) Cetățenii se pot asocia liber în partide și în alte organizații social-politice. Ele contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor și, în condițiile legii, participă la alegeri.

(2) Partidele și alte organizații social-politice sînt egale în fața legii.

(3) Statul asigură respectarea drepturilor și intereselor legitime ale partidelor și ale altor organizații social-politice.

(4) Partidele și alte organizații social-politice care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept, a suveranității și independenței, a integrității teritoriale a Republicii Moldova sînt neconstituționale.

(5) Asociațiile secrete sînt interzise.

(6) Activitatea partidelor constituite din cetățeni străini este interzisă.

(7) Funcțiile publice ai căror titulari nu pot face parte din partide se stabilesc prin lege organică.

Articolul 54

Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 135

Atribuțiile

(1) Curtea Constituțională:

- a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;
- b) interpretează Constituția;
- c) se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;
- d) confirmă rezultatele referendumurilor republicane;
- e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova;
- f) constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile;
- g) rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție;

h) hotărăște asupra chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid.

(2) Curtea Constituțională își desfășoară activitatea din inițiativa subiecților prevăzuți de Legea cu privire la Curtea Constituțională.

Articolul 140

Hotărârile Curții Constituționale

(1) Legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale.

(2) Hotărârile Curții Constituționale sînt definitive și nu pot fi atacate.

2. Legislația internațională

a) Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

Articolul 6. Dreptul la un proces echitabil

1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de

lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărîrea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci cînd interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci cînd, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată pînă ce vinovăția sa va fi legal stabilită.

3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa;

b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale;

c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloace necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci cînd interesele justiției o cer;

d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării;

e) să fie asistat în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere.

Articolul 10. Libertatea de exprimare

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Executarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrîngerii sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de

informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

Articolul 11. Libertatea de întrunire și de asociere

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alții sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

2. Exercițarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei ori pentru protecția drepturilor și libertăților altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat.

Articolul 14. Interzicerea discriminării

Exercițarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Art. 3 Protocolul I. Dreptul la alegeri libere.

Înaltele Părți Contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condiții care să asigure libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ.

b) Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966

Articolul 17

1. Nimeni nu va putea fi supus vreunor imixțiuni arbitrare sau ilegale în viața particulară, în familia, domiciliul sau corespondența sa, nici la atingeri ilegale aduse onoarei și reputației sale.

2. Orice persoană are drept la protecția legii împotriva unor asemenea imixțiuni sau atingeri.

Articolul 19

1. Nimeni nu trebuie să aibă ceva de suferit din pricina opiniilor sale.

2. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare; acest drept cuprinde libertatea de a căuta, de a primi și de a răspîndi informații și idei de orice fel, fără a se ține seama de frontiere, sub formă orală, scrisă, tipărită ori artistică, sau prin orice alt mijloc, la alegerea sa.

3. Exercițarea libertăților prevăzute la paragraful 2 al prezentului articol comportă îndatoriri și răspunderi speciale.

În consecință, ea poate fi supusă anumitor limitări care trebuie însă stabilite în mod expres prin lege și care sunt necesare:

- a) respectării drepturilor sau reputației altora;
- b) apărării securității naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice.

Articolul 22

1. Orice persoană are dreptul de a se asocia în mod liber cu altele, inclusiv dreptul de a constitui sindicate și de a adera la ele, pentru ocrotirea intereselor sale.

2. Exercițarea acestui drept nu poate fi supusă decît restricțiilor prevăzute de lege și care sunt necesare într-o societate democratică, în interesul securității naționale, al securității publice, al ordinii publice ori pentru a ocroti sănătatea sau moralitatea publică sau drepturile și libertățile altora. Prezentul articol nu se opune ca exercițarea acestui drept de către membrii forțelor armate și ai poliției să fie supusă unor restricții legale.

3. Nici o dispoziție din prezentul articol nu permite statelor părți la Convenția din 1948 a Organizației Internaționale a Muncii privind libertatea sindicală și ocrotirea dreptului sindical să ia măsuri legislative aducînd atingere - sau să aplice legea într-un mod care să aducă atingere - garanțiilor prevăzute în acea Convenție.

Articolul 25

Orice cetățean are dreptul și posibilitatea, fără nici una din discriminările la care se referă articolul 2 și fără restricții nerezonabile:

a) de a lua parte la conducerea treburilor publice, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți liber aleși;

b) de a alege și de a fi ales, în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal și egal și cu scrutin secret, asigurând exprimarea liberă a voinței alegătorilor;

c) de a avea acces, în condiții generale de egalitate, la funcțiunile publice din țara sa.

Articolul 26

Toate persoanele sunt egale în fața legii și au, fără discriminare, dreptul la o ocrotire egală din partea legii.

În această privință legea trebuie să interzică orice discriminare și să garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egală și eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

3. Cadrul normativ național pertinent.

Legea privind partidele politice

Articolul 3. Restricții vizînd activitatea partidelor politice

(1) Sînt interzise partidele politice care, prin statutul, programul și/sau activitatea lor, militează împotriva suveranității, integrității teritoriale a țării, valorilor democratice și ordinii de drept a Republicii Moldova, utilizează, pentru realizarea scopurilor lor, mijloace ilegale sau violente, incompatibile cu principiile fundamentale ale democrației.

(1¹) Se interzice, ca fiind considerată exercitare frauduloasă a dreptului la asociere politică, crearea și înregistrarea unui nou partid politic și utilizarea unui partid politic înregistrat, pentru a continua sau a relua, în calitate de partid politic succesor, activitatea unui partid politic declarat neconstituțional.

(1²) Constatarea calității de partid politic succesor al unui partid politic declarat neconstituțional se efectuează de către instanța de judecată, ținîndu-se cont de conexiunile, de similitudinile substanțiale dintre partidele politice respective, dacă se dovedește, prin probe, că partidul politic care a fost creat și urmează a fi înregistrat ori partidul politic înregistrat urmărește continuarea sau reluarea activității unui partid politic declarat neconstituțional. În acest sens, se iau în considerare următoarele circumstanțe:

1) președintele, vicepreședintele partidului politic, membrii organelor executive centrale ale partidului politic, persoana care administrează sau reprezintă partidul la nivel central, indiferent de denumirea pe care o au aceștia conform statutului partidului:

a) au avut un rol sau o participare activă în acțiunile ori în luarea deciziilor care au dus la declararea neconstituționalității partidului politic respectiv;

b) la momentul săvârșirii faptelor pentru care partidul politic a fost declarat neconstituțional, dețineau calitatea de președinte, vicepreședinte, membru al organelor executive centrale și, fără a susține sau a participa la luarea deciziilor ori la comiterea faptelor care au dus la declararea neconstituționalității partidului politic, nu s-au disociat public de deciziile sau faptele respective;

c) au legături strânse, colaborează activ și în mod repetat cu partidul politic declarat neconstituțional, oferind o imagine de susținere la nivel de partid politic;

2) organul de conducere al partidului politic la nivel central, conform statutului, sau conducerea de facto a partidului politic a stabilit obiective ori a aprobat desfășurarea de activități împreună cu partidul politic declarat neconstituțional;

3) partidul politic a fost constituit, este condus sau este reprezentat la nivel central de către persoane care promovează obiectivele, programele sau ideologia partidului politic declarat neconstituțional;

4) actele și discursurile imputabile partidului politic formează un ansamblu care oferă o imagine clară de activitate comună cu partidul politic declarat neconstituțional;

5) există asemănări dintre structurile partidului politic, organizarea sau funcționarea acestora cu cele ale partidului politic declarat neconstituțional;

6) originea mijloacelor financiare, bunurilor materiale, suportului logistic sau media;

7) orice alte circumstanțe relevante, precum sunt disponibilitatea de a sprijini cumpărarea voturilor, finanțarea ilegală a partidelor politice sau utilizarea altor metode nedemocratice, circumstanțe care permit instanței de judecată să constate continuitatea sau succesiunea partidului politic declarat neconstituțional, comparând acțiunile sau informațiile respective cu cele care au stat la baza declarării neconstituționalității partidului politic.

(1³) Prevederile alin.(1¹) și (1²) se aplică:

a) în raport cu relațiile dintre un partid politic și persoanele prevăzute la alin.(1²) pct.1) lit.a) – pentru o perioadă de 5 ani de la data pronunțării hotărârii Curții Constituționale prin care partidul politic a fost declarat neconstituțional;

b) în raport cu relațiile dintre un partid politic și persoanele prevăzute la alin.(1²) pct.1) lit.b) – pentru o perioadă de 4 ani de la data pronunțării hotărârii Curții Constituționale prin care partidul politic a fost declarat neconstituțional;

c) în raport cu relațiile dintre un partid politic și persoanele, faptele sau circumstanțele prevăzute la alin.(1²) pct.1) lit.c) și pct.2)– 7) – la momentul survenirii premiselor aplicării prevederilor în cauză, dar nu mai târziu de 3 ani de la săvârșirea faptei sau de la survenirea circumstanțelor respective.

(2) Este interzisă afilierea partidelor politice la organizațiile politice internaționale ale căror scopuri sau activitate contravin prevederilor alin.(1).

(3) Partidele politice nu pot organiza acte de caritate sau de sponsorizare, nu pot practica activități comerciale cu bunuri de consum sau de primă necesitate, inclusiv nu pot face publicitate acestora, nu pot organiza și desfășura activități militare, paramilitare, precum și alte activități interzise prin lege.

(4) Orice imixtiune în activitatea internă a partidelor politice este interzisă, cu excepțiile prevăzute de lege.

(5) În Republica Moldova este interzisă constituirea și activitatea partidelor, altor organizații politice ale statelor străine, precum și a filialelor și structurilor acestora, dacă acestea duc la contestare și defăimare a statului și a poporului, îndemn la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitare la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și la alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.

(6) Constituirea și activitatea partidelor politice în baza discriminării pe criterii de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, avere sau origine socială sînt interzise.

[Art.3 alin.(1¹)-(1³) introduse prin Legea nr.100 din 13.06.2025, în vigoare 14.06.2025]

Articolul 8. Depunerea documentelor pentru înregistrarea partidului politic

(1) Partidul politic se supune înregistrării de stat la Agenția Servicii Publice în conformitate cu prezenta lege și cu Legea nr.220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, ultima fiind aplicată doar în măsura în care nu contravine prezentei legi. Pentru înregistrare se prezintă următoarele documente:

a) cererea de înregistrare;

b) statutul partidului;

c) programul partidului;

d) actul de constituire însoțit de lista membrilor partidului politic, al căror număr nu poate fi mai mic de o mie, actele de constituire ale organizațiilor teritoriale ale partidului, lista delegaților participanți la congresul de constituire. Lista membrilor partidului, întocmită în baza cererilor de aderare la partid, va cuprinde: numele, prenumele, sexul, data nașterii, domiciliul, seria și numărul actului de identitate și semnătura membrului. Lista membrilor partidului este însoțită de o declarație pe propria răspundere a persoanei care a întocmit lista respectivă și care atestă veridicitatea informațiilor și semnăturilor;

[Lit.d) în redacția Legii nr.162 din 20.07.2020, în vigoare 07.08.2020]

Notă: Se declară neconstituționale textul "al căror număr nu poate fi mai mic de patru mii," din teza I și teza II "La momentul constituirii partidului, membrii acestuia trebuie să fie domiciliați în cel puțin jumătate din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul al doilea din Republica Moldova, dar nu mai puțin de 120 de membri în fiecare din unitățile administrativ-teritoriale menționate" din art.8 alin.(1) lit.d) conform Hot. Curții Constituționale nr.5 din 25.02.2020, în vigoare 31.07.2020

e) declarația privind adresa juridică a partidului.

(2) La documentele menționate la alin.(1) lit.b), c) și d) se anexează copiile lor în variantă electronică.

(3) Agenția Servicii Publice, în termen de 15 zile de la data depunerii documentelor prevăzute la alin.(1), va adopta o decizie de înregistrare a partidului politic sau, în cazul necorespunderii cerințelor prezentei legi, o decizie prin care refuză înregistrarea partidului.

(3¹) Prin derogare de la prevederile alin.(3), în cazul în care, la înregistrarea partidului politic, Agenția Servicii Publice atestă existența unei situații prevăzute la art.3 alin.(1¹) și (1²), aceasta suspendă procedura administrativă și sesizează Curtea de Apel Centru înaintând o cerere de chemare în judecată prin care solicită instanței de judecată să se pronunțe pe marginea calității de partid politic succesor al partidului politic a cărui înregistrare este solicitată în raport cu un partid politic declarat neconstituțional. În baza hotărârii judecătorești definitive, Agenția Servicii Publice emite decizia corespunzătoare prevăzută la alin.(3).

(3²) În vederea întocmirii și depunerii cererii de chemare în judecată prevăzute la alin.(3¹), Agenția Servicii Publice este în drept să solicite informații relevante Ministerului Justiției, Ministerului Afacerilor Interne, Procuraturii Generale și Comisiei Electorale Centrale.

Articolul 21. Limitarea activității partidelor politice

(1) Activitatea partidului politic poate fi limitată dacă prin acțiunile acestuia se aduc prejudicii grave pluralismului politic sau principiilor democratice fundamentale.

(1¹) Activitatea partidului politic poate fi limitată dacă partidul nu a depus raportul privind gestiunea financiară sau nu a prezentat informațiile necesare pentru efectuarea supravegherii și a controlului finanțării partidului politic ori dacă nu a prezentat datele din registrul membrilor de partid, în termenele și forma stabilite de Comisia Electorală Centrală sau Agenția Servicii Publice.

(2) În cazul constatării acțiunilor sau inacțiunilor menționate la alin.(1) și (1¹), Ministerul Justiției, din oficiu sau la sesizare, solicită organului de conducere al partidului politic respectiv ca, într-un termen stabilit, de până la 30 de zile, să întreprindă măsuri pentru încetarea acestor fapte și să informeze ministerul despre măsurile luate și despre înlăturarea încălcărilor respective.

(3) Dacă organul de conducere al partidului politic nu a îndeplinit solicitarea Ministerului Justiției în termenul stabilit, activitatea partidului politic poate fi limitată pe un termen de până la 12 luni prin hotărâre judecătorească, la cererea Ministerului Justiției, care se depune în decurs de 5 zile după expirarea termenului stabilit conform prevederilor alin.(2). Examinarea cererii de limitare a activității partidului politic ține de competența Curții de Apel Centru și se realizează într-un termen care nu va depăși două luni.

(3¹) Ministerul Justiției se poate adresa direct în instanța de judecată, fără a parcurge procedura prealabilă indicată la alin.(2), cerând limitarea activității partidului politic pe un termen de până la 12 luni, în cazul acțiunilor sau inacțiunilor menționate la alin.(1) și (1¹) care amenință suveranitatea, independența, integritatea teritorială, securitatea națională, ordinea și siguranța publică, însoțite de:

- a) acțiuni de subminare a proceselor electorale;**
- b) campanii de dezinformare, incitare la ură, propaganda agresiunii militare, mesaje cu conținut extremist, cu conținut cu caracter terorist sau care, în alt mod, prezintă o amenințare pentru securitatea națională;**
- c) acte de corupere pe scară largă a alegătorilor;**
- d) finanțare ilegală sau acordare ilegală de servicii sau valori materiale partidului politic ori concurenților electorali ai acestuia;**
- e) acțiuni de spălare a banilor sau introducerea în țară, în mod sistematic și ilegal, a mijloacelor financiare pentru activități curente sau electorale ale partidului politic;**
- f) acțiuni de planificare, coordonare, sprijinire a acțiunilor violente.**

(3²) Luând în considerare gravitatea încălcărilor admise de către partidul politic, existența unui pericol real și iminent de producere a unor consecințe iremediabile pentru valorile democratice și pentru ordinea de drept a Republicii Moldova prin continuarea desfășurării activităților ilegale ale partidului politic, Ministerul Justiției poate cere instanței de judecată să dispună, în calitate de măsură asiguratorie, limitarea activității partidului politic pe perioada examinării cauzei, până la pronunțarea în fond, prezentând, în acest sens, argumentele și probele care să ateste situațiile respective.

(3³) La examinarea cererii privind dispunerea, în calitate de măsură asiguratorie, a limitării activității partidului politic, instanța de judecată citează participanții la proces și, în termen de 3 zile de la depunerea cererii de aplicare a măsurii asiguratorii privind limitarea activității partidului politic, decide, prin încheiere executorie, cu privire la limitarea activității partidului politic în calitate de măsură asiguratorie. Părțile în proces sunt obligate să se prezinte în fața instanței de judecată.

(3⁴) Încheierea cu privire la aplicarea sau respingerea aplicării măsurii asiguratorii privind limitarea activității partidului politic poate fi atacată cu recurs separat de fondul cauzei. Cererea de recurs se examinează de către Curtea Supremă de Justiție în termen de 5 zile.

(3⁵) Înlăturarea încălcărilor admise de către partidul politic după depunerea cererii de limitare a activității acestuia nu exonerează partidul respectiv de răspundere juridică, însă poate fi luată în considerare la stabilirea termenului de limitare a activității.

(4) Hotărârea judecătorească privind limitarea activității partidului politic este definitivă și executorie, însă poate fi atacată cu recurs în termen de 10 zile. Cererea de recurs se examinează de către Curtea Supremă de Justiție în termen de 15 zile. În cazul limitării activității partidului politic prin hotărâre judecătorească, Ministerul Justiției solicită Agenției Servicii Publice să noteze în Registrul de stat al persoanelor juridice faptul respectiv.

(5) Pe perioada limitării activității partidului politic, acestuia îi este interzisă participarea individuală sau în comun la alegeri și referendumuri, producerea, furnizarea, distribuirea și difuzarea publicității politice, fondarea mijloacelor de informare în masă, organizarea întrunirilor, a mitingurilor, a demonstrațiilor, a pichetărilor și a altor acțiuni publice, folosirea tuturor tipurilor de depuneri bancare, cu excepția cazurilor când sunt necesare decontări cu contractanții, decontări aferente îndeplinirii contractelor individuale de muncă, decontări pentru repararea prejudiciilor cauzate prin acțiunile partidului politic, decontări pentru plata impozitelor, a taxelor și amenzilor.

(5¹) La aplicarea măsurii asiguratorii privind limitarea activității partidului politic se aplică interdicțiile prevăzute la alin.(5).

(5²) Hotărârea și încheierea prin care s-a dispus limitarea activității partidului politic se expediază de instanța de judecată, în termen de cel mult 24 de ore din momentul pronunțării, în adresa părților la proces și a autorităților competente pentru punere în executare, iar acestea, la rândul lor, notifică instanța de judecată și Ministerul Justiției despre rezultatele executării.

(6) După înlăturarea necoresponderilor pentru care activitatea partidului politic a fost limitată, partidul va informa despre aceasta Ministerul Justiției, care, în termen de 5 zile, va autoriza reluarea activității partidului.

(7) Dacă, în perioada limitării activității partidului politic, acțiunile pentru care a fost limitată activitatea partidului se vor repeta sau dacă, pe parcursul primului an din data ultimei limitări a activității partidului, acesta comite încălcări similare, Ministerul Justiției cere instanței de judecată să dizolve partidul respectiv.

(8) Activitatea partidului politic nu poate fi limitată pe parcursul campaniei electorale la care participă, cu excepția cazurilor în care limitarea activității partidului politic se cere pentru comiterea unor încălcări grave ale legii, astfel cum sunt prevăzute acestea la art.3 și la alin.(3¹) din prezentul articol. Activitatea partidului politic nu poate fi limitată pentru încălcări minore.

[Art.21 alin.(1¹),(7),(8) modificate, alin.(2),(3),(4) în redacție nouă, alin.(3¹)-(3⁵),(5¹),(5²) introduse prin Legea nr.100 din 13.06.2025, în vigoare 14.06.2025]

Jurisprudență relevantă a Curții Constituționale

Extras din hotărârea Curții Constituționale nr. 16 din 3 octombrie 2023.

Existența unui scop legitim și legătura rațională dintre acesta și prevederea contestată. Deși nimic din Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 19 iunie 2023 nu sugerează că Parlamentul are o obligație de a impune măsuri restrictive în privința drepturilor electorale ale membrilor partidului declarat neconstituțional, Curtea admite că dispozițiile contestate pot realiza mai multe scopuri legitime menționate în articolul 54 alin. (2) din Constituție (e.g., protecția securității naționale, a integrității teritoriale, a ordinii publice, a drepturilor, libertăților și demnității altor persoane) și că există o legătură rațională între aceste scopuri și prevederea contestată.

Existența unui echilibru corect între principiile concurente. Curtea a reținut că, în Avizul consultativ din 8 aprilie 2022 pentru Curtea Supremă Administrativă a Lituaniei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a notat că la aprecierea proporționalității unei măsuri generale care restricționează exercițiul dreptului de a candida pentru ocuparea unei funcții electivă, trebuie analizate următoarele chestiuni: dacă durata restricției este limitată în timp sau dacă există posibilitatea de a solicita reexaminarea acesteia; dacă restricția se aplică pe baza unor

criterii obiective; dacă procedura de aplicare a restricției este însoțită de suficiente garanții apte să asigure protecția împotriva arbitrariului.

...

Curtea a reținut că trebuie făcută o distincție clară între partidul politic care a fost declarat neconstituțional și drepturile membrilor acestui partid. Interzicerea partidului nu este de natură să afecteze în mod direct drepturile fundamentale ale tuturor acestor cetățeni. Astfel, restricțiile trebuie să se bazeze pe criterii obiective care să aibă în vedere rolul jucat de candidat la acțiunile pentru care partidul politic din care făcea parte a fost declarat neconstituțional.

....

În această cauză, interdicția de a candida se aplică în funcție de exercitarea unei funcții de către candidați în cadrul partidului declarat neconstituțional, i.e. de membru al organului executiv al partidului sau de persoană care a ocupat o funcție electivă din partea partidului la momentul declarării neconstituționalității partidului. Curtea nu a considerat că acest criteriu utilizat de legislator pentru a le interzice persoanelor să candideze este unul obiectiv.

Curtea a admis că în cazul în care un partid este declarat neconstituțional, pot exista prezumții cu privire la răspunderea persoanelor care dețineau funcții în cadrul partidului în discuție, mai cu seamă a celor care dețineau funcții de conducere. Totuși, problema pusă în discuție în această sesizare a fost dacă asemenea prezumții generale erau suficiente pentru a le interzice persoanelor care cad sub incidența lor să candideze la alegeri, având în vedere cariera politică a acestora. Curtea a observat că legislatorul a limitat domeniul de aplicare a acestei prezumții doar la candidații care dețineau unele funcții la momentul declarării neconstituționalității partidului. Acest fapt presupune intenția legislatorului de a asocia, în mod automat, persoanele cu faptele pentru care partidul a fost declarat neconstituțional.

Curtea a reținut că asemenea prezumții generale, bazate doar pe funcția deținută în partid, nu au în vedere contribuția individuală a candidatului la faptele pentru care partidul a fost declarat neconstituțional. De exemplu, în cazul membrilor organului executiv central al partidului declarat neconstituțional, Curtea a recunoscut că această categorie de persoane este implicată în procesul de luare a deciziilor în partid și că în cazul declarării neconstituționalității partidului, legislatorul ar putea avea un interes legitim să le stabilească anumite interdicții, precum interdicția de a candida la alegeri. Totuși, legislatorul trebuie să aibă în vedere că pot exista situații în care unii membri minoritari ai organului executiv central al partidului s-ar putea disocia de acțiunile partidului până la declararea neconstituționalității partidului sau că unii membri ai organului executiv al partidului nu au participat la luarea unor decizii imputate

ulterior la declararea neconstituționalității partidului. În aceste situații, norma contestată nu face deosebire între membrii organului executiv central al partidului care au participat activ la faptele pentru care partidul a fost declarat neconstituțional, cei care au avut un rol neutru, ne semnificativ sau nu au avut niciun rol și cei care s-au disociați de acțiunile partidului. Această situație este valabilă și în cazul persoanelor care au ocupat funcții electivă din partea partidului. Astfel, norma contestată nu permite luarea unor decizii individualizate și consideră că un grup întreg este responsabil, în mod colectiv, de încălcările care au condus la declararea neconstituționalității partidului.

În jurisprudența sa, Curtea Europeană a criticat interdicțiile formulate în termeni absoluți și la modul general, care nu prevăd excepții, fiind aplicate în mod automat. Curtea Europeană a subliniat necesitatea de a „individualiza” restrângerea exercițiului drepturilor electorale și de a ține cont de comportamentul real al indivizilor, mai curând, decât de o amenințare percepută pe care o reprezintă un grup de persoane (a se vedea *Kara-Murza v. Federația Rusă*, 4 octombrie 2022, §§ 48-50).

Mai mult, Curtea a observat că durata interdicției este fixă în cazul ambelor categorii de persoane vizate și nu are în vedere gradul contribuției fiecărei persoane la faptele pentru care partidul a fost declarat neconstituțional. Astfel, persoanelor care au contribuit în mod ne semnificativ la faptele pentru care partidul a fost declarat neconstituțional li se va aplica o interdicție de aceeași durată ca în cazul persoanelor care au contribuit activ sau care au avut un rol determinant la faptele imputate partidului. Curtea a reținut că această abordare ar putea conduce la aplicarea interdicției în mod disproporționat față de comportamentul candidatului. Prin urmare, Curtea a constatat că interdicția contestată nu are la bază criterii obiective, este una generală și nu este sensibilă la circumstanțele particulare.

.....

Procedura care conduce la aplicarea unei asemenea interdicții într-un caz individual trebuie însoțită de suficiente garanții apte să asigure respectarea statului de drept și protecția împotriva arbitrarului. Această procedură trebuie să se desfășoare în fața unei autorități independente care să audieze persoana vizată și să adopte o decizie motivată (a se vedea § 96 din Avizul consultativ al Curții Europene a Drepturilor Omului din 8 aprilie 2022).

În această cauză, interdicția de a fi ales operează de drept, nefiind necesară o hotărâre a instanței de judecată în acest sens. ...

În plus, Curtea a observat că procedura de înregistrare a concurenților electorali se desfășoară pe baza actelor prezentate de candidați. În funcție de respectarea cerințelor stabilite de lege,

autoritatea electorală fie înregistrează, fie refuză înregistrarea candidaților. Această procedură nu este contradictorie, în care o autoritate a statului să-i solicite organului electoral să refuze înregistrarea candidatului în legătură cu rolul acestuia la comiterea faptelor pentru care partidul din care face parte a fost declarat neconstituțional, iar candidatul să solicite respingerea acestui demers. Această carență le permite organelor electorale să refuze în mod automat înregistrarea candidaților care cad sub incidența interdicției contestate, fără a aprecia în mod individual rolul candidatului la comiterea faptelor pentru care partidul din care face parte a fost declarat neconstituțional. De asemenea, până la adoptarea deciziei de către organul electoral, legea nu-i garantează candidatului dreptul de a fi ascultat, de a prezenta probe și de a fi reprezentat de un avocat.

....

Totuși, Curtea a observat că în cazul contestării în fața instanței de judecată a refuzului organului electoral de a înregistra candidatul dispozițiile contestate îi obligă pe judecători să aplice o analiză formalistă, prin care ar trebui să verifice doar apartenența persoanei la cele două categorii de funcții menționate de lege, fiind lipsiți de posibilitatea de a analiza rolul candidaților și contribuția acestora la faptele pentru care partidul a fost declarat neconstituțional. Astfel, chiar dacă candidații ar prezenta probe care ar demonstra că nu au contribuit în niciun fel la faptele în discuție sau chiar că s-au disociat de acțiunile partidului, judecătorii nu ar putea să le aibă în vedere dacă constată că persoana cade sub incidența categoriilor menționate de lege.

Prin urmare, Curtea a constatat că dispozițiile constatăte nu asigură un remediu efectiv împotriva eventualelor decizii ale organelor electorale bazate pe acest motiv de respingere a înregistrării candidaților la alegeri și nu sunt însoțite de suficiente garanții apte să asigure o protecție împotriva arbitrariului.

E. Argumentarea privind incidența drepturilor prevăzute de Constituție și pretensele încălcări ale Legii Supreme

1. Circumstanțe de fapt.

Pe data de 13 iunie 2025 Parlamentul a adoptat Legea nr. 100 pentru modificarea unor acte normative, inclusiv Legea nr. 294/2007 privind partidele politice. Legea a intrat în vigoare la data de 14 iunie 2025.

Prin completările la Legea privind partidele politice, în special alin. (1¹)-(1³) de la art. 3 a fost introdus un nou mecanism de interzicere a partidelor politice. Astfel, în

Republica Moldova sunt interzise partide care sunt afiliate sau au calitatea de succesori al unui partid declarat neconstituțional. Constatarea acestei situații se va face de către instanța de judecată în baza unor criterii mai mult subiective.

De asemenea Parlamentul a introdus un mecanism de asigurare a acțiunii adică de limitare imediată a activității partidelor în ca de careva riscuri pentru securitate pentru democrație etc. Termenele de examinare a unor astfel de cauze sunt limitate.

În urma constatării unui partid drept succesori consecința este dizolvarea imediată a acestuia.

2. Incidența normelor constituționale și internaționale

Prin introducerea unui nou mecanism de limitare și dizolvare a partidelor politice, printr-o lege care se va aplica situațiilor din trecut, adică față de acțiunile partidelor și liderilor acestora până la intrarea în vigoare a legii contestate este incident art. 22 din Constituție care prevede neretroactivitatea legii.

Prin introducerea unui nou mecanism de dizolvare a partidelor doar pentru faptul că sunt afiliate unui partid declarat neconstituțional, de fapt parlamentul a intervenit în competența directă a Curții Constituționale care este unica autoritate de jurisdicție constituțională și unica autoritate care decide privind neconstituționalitatea unui partid politic conform art. 41 și 135 din Constituție.

Prin introducerea noilor criterii subiective și abuzive de interzicere a unui partid politic este direct incident art. 41 din Constituție care garantează dreptul la libera asociere.

Interzicerea unui partid afectează direct dreptul de a participa la alegeri și dreptul de a expune opinii. Deci este incident art. 32 și 38 din Constituție – dreptul la libera exprimare și dreptul de a fi ales.

Restrângerea unor drepturi fundamentale menționate supra cu încălcarea proporționalității denotă că este incident și art. 54 din Constituție.

Principiile menționate mai sus, de asemenea, aduc atingere prevederilor art. 10, 11 și art. 3 protocolul I al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului.

3. În continuare, vom aduce argumentele de rigoare prin care vom fundamenta poziția cu privire la neconstituționalitatea prevederilor contestate.

Considerăm că prevederile contestate de la alin. (1¹) – (1³) de la art. 3, alin. (3¹)-(3²) de la art. 8, alin. (3¹)-(3⁵) și alin. (5¹)-(5²) de la art. 21 a Legii nr. 294/2007 privind partidele politice (în redacția Legii nr. 100/2025) depășesc grav prevederile constituționale de la art. 1, 22, 23, 32, 38, 41 și 54 precum și principiile garantate de CEDO de la art. 10, 11 și art. 3 protocolul I.

Cu privire la sfidarea supremației autorității de jurisdicție constituțională – Curtea Constituțională

Prin adoptarea noului mecanism de dizolvare a partidelor politice, Parlamentul a depășit grav prevederile constituționale și a sfidat autoritatea Curții Constituționale și competențele exclusive ale acesteia.

Prin mecanismul de afiliere sau succesiune la u partid declarat neconstituțional, Parlamentul a avut intenția de a evita procedura constituțională de verificare a constituționalității unui partid politic care este competența exclusivă a Înaltei Curți.

Prin acordarea dreptului instanței de judecată de a dizolva partidele politice pârâte din motivul afilierii acestora cu un partid declarat neconstituțional, în realitate se urmărește același consecințe juridice pentru pârâți, precum au fost în cazul partidului declarat neconstituțional – dizolvarea și lichidarea definitivă acestor persoane juridice.

Este necesar de menționat că argumentele din acțiune sunt asemănătoare cu acele argumente care au stat la baza acțiunii ministerului justiției și Guvernului la declararea partidului „ȘOR” neconstituțional de către Curtea Constituțională. Majoritatea motivelor din speță sunt o preluare directă a unor constatări din hotărârea Curții Constituționale prin care partidul ȘOR a fost declarat neconstituțional.

Astfel, în realitate se solicită instanței nu doar o formalitate - constatarea calității de partid succesori al unui partid declarat neconstituțional, **ci de fapt se solicită declararea neconstituționalității unui partid politic.** Temeiurile și consecințele sunt identice.

În acest sens este necesar de menționat expres următoarele prevederi constituționale:

Art. 41 alin. (4) Constituție statuează că partidele contrare pluralismului politic și statului de drept sunt neconstituționale. Art. 135 alin. (1) lit. h) conferă exclusiv Curții Constituționale competența de a hotărî asupra constituționalității unui partid. Aceasta este o atribuție constituțională exclusivă, care nu poate fi dublată sau substituită printr-un mecanism ordinar („constatarea succesiunii” urmată de dizolvare automată).

În ordinea constituțională a Republicii Moldova, Constituția are forță juridică supremă (art. 7), iar toate autoritățile publice – inclusiv instanțele judecătorești și legiuitorul – sunt ținute să-i respecte ierarhia normativă și sensul.

CC a reținut constant că competența sa constituțională nu poate fi modificată/ocolită de lege: atribuțiile din art. 135 alin.(1) prevalează, iar orice mecanism „paralel” de efect echivalent (dizolvarea unui partid) încalcă separația funcțiilor stabilită de Constituție.

Această competență este una constitutivă și exclusivă, inerentă rolului Curții ca garant al supremației Constituției și al separației puterilor, și nu poate fi delegată, partajată ori substituită printr-o lege organică sau ordinară. În consecință, orice mecanism legal ulterior – indiferent de denumirea lui („constatare a succesiunii”, „dizolvare de drept” ș.a.) – care produce efecte materiale echivalente unei declarări de neconstituționalitate (adică încetarea existenței unui partid pentru motive legate de conformitatea sa cu ordinea constituțională) intră în coliziune cu arhitectura constituțională și nu poate prevala asupra acesteia. Lex superior derogat legi inferiori: legea privind partidele politice nu poate crea o „jurisdicție paralelă” la nivelul instanțelor ordinare pentru a atinge același rezultat pe care Constituția l-a rezervat Curții Constituționale.

Mai mult, art. 4 din Legea cu privire la Curtea Constituțională reiterează această prioritate funcțională a Curții în materia controlului constituțional, confirmând că numai Curtea poate examina și decide, în condițiile Constituției, asupra constituționalității unui partid. Prin urmare, în litigiile ce vizează existența unui partid pe temeuri de conformitate constituțională, prioritatea aparține Curții Constituționale, iar orice altă cale care ocolește sau dublează această competență este, prin natura sa, incompatibilă cu supremația Constituției.

Modificarea din iunie 2025 a Legii partidelor (art. 3 alin. (1¹)–(1³)) instituie, la cererea Ministerului Justiției, posibilitatea ca o instanță ordinară să constate că un partid este „succesor” al unui partid declarat anterior neconstituțional, iar efectul este dizolvarea imediată. Efectul juridic este identic cu declararea neconstituționalității, însă fără filtrul CC. Asta contravine art. 135 alin. (1) lit. h) și principiului securității juridice.

CC a sancționat în trecut tentativele de **mutare sau alterare** a competențelor sale prin legi organice/cadre procedurale: „competența Curții Constituționale este prevăzută de Constituție și **nu poate fi contestată** de nicio autoritate publică.”

Anume Hotărârea CC la care reclamantul face referire (HCC din 19.06.2023 privind partidul ȘOR) Curtea a stabilit că **cadrul și testul de constituționalitate pentru partide, integrând standardele CEDO și ale Comisiei de la Veneția. Acesta este forul care, în mod legitim, poate dicta dizolvarea/interdicția constituțională a unui partid.**

În jurisprudența sa anterioară (HCC nr. 11/2003) Curtea Constituțională a subliniat expres faptul că normă constituțională reglementează expres și exhaustiv condițiile de lichidare sancționară a partidelor politice, neadmițând extinderea lor.

Totodată, potrivit art. 72 alin.(3) din Constituție, prin lege organică se poate stabili numai modul de organizare și funcționare a partidelor politice, nu însă și temeiurile de lichidare sancționară a lor.

Pentru considerentele expuse Curtea a subliniat că Parlamentul nu a fost în drept să extindă condițiile de lichidare ca formă de sancționare a partidelor politice peste limitele constituționale strict delimitate în art.41 alin.(4) din Constituție.

Prin urmare, lichidarea partidelor politice și a altor organizații social-politice poate fi exercitată numai în cazurile expres prevăzute de art.41 din Constituție și numai cu avizul Curții Constituționale.

Cu privire la aplicarea retroactivă a legii

Prevederile legale contestate adică art. alin. (1¹)-(1³) și cele conexe au fost adoptate recent, prin legea nr. 1200/2025 și ai intrat în vigoare la 14 iunie 2025.

Astfel, Ministerul Justiției intenționează să sancționeze partidele politice pentru acțiuni care au avut loc anterior intrării în vigoare a legii nr 100/2025 și acțiuni care erau perfect legale până pe data de 14 iunie 2025 și nu erau interzise sau sancționate.

Deci, partidele urmează să suporte consecințe juridice negative pentru o perioadă anterioară, pentru acțiuni legale la acel moment, acțiuni iar despre faptul că asemenea acțiuni ar putea deveni contrare legii și sancționate în viitor pârâții nu aveau de unde să știe.

Partidele, în activitatea sa anterioară s-au ghidat exclusiv de prevederile legii care nu interziceau de a forma blocuri politice sau electorale, nu interzicea de a organiza întruniri pașnice comune și nici nu era interzis de a coopta în rândurile sale membri ai altor partide politice, chiar și cele declarate neconstituționale.

Deci constatăm că în privința partidelor, conform noului mecanism, este aplicată o lege cu efect retroactiv, fapt care contravine direct prevederilor art. 22 din Constituție.

Neretroactivitatea legii, interdicția legilor retroactive este legată direct de dreptul la un proces echitabil.

În tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, interdicția retroactivității legilor este stipulată în articole distincte de cele care enunță garanțiile fundamentale în procesul penal. Una dintre explicații constă în faptul că interdicția retroactivității legilor este o normă de la care niciun stat nu poate face derogări.

Nimeni nu va fi „condamnat” pentru acțiuni sau omisiuni care nu constituiau un act delictuos la momentul comiterii. Rezultă nu doar interzicerea, în sens îngust, a legilor penale retroactive, dar și, în sens larg, obligația statului de a defini prin lege toate „actele delictuoase” în interesul clarității juridice și de a exclude aplicarea legilor penale prin *analogie*. La temelia principiului neretroactivității legii stă siguranța individului și încrederea lui în lege. De aceea de-finirea unui act delictuos trebuie să fie efectuată prin intermediul *legii* în sensul strict al dreptului constituțional. În trecut, concepțiile cu privire la limitele acțiunii actelor normative în timp au fost diferite.

Art. 22 interzice nu numai aplicarea retroactivă a legilor penale, dar și aplicarea pedepselor care nu existau în legislația națională la momentul comiterii delictului. Mai mult decât atât, articolul interzice aplicarea unei pedepse mai aspre decât cea aplicabilă la momentul comiterii actului delictuos.

Orice normă juridică se aplică faptelor săvârșite în perioada în care norma respectivă este în vigoare, deci nu este nici retroactivă, nici ultraactivă – nu se aplică faptelor care preced intrarea ei în vigoare și, respectiv, faptelor săvârșite după abrogarea ei. În fiecare stat, există norme juridice care reglementează ordinea publicării și intrării în vigoare a legilor și a altor acte normative. Art. 76 al Constituției înscrie în lege modul practic în care legile intră în vigoare pe teritoriul statului. Două momente principale determină acțiunea normei juridice în timp. Actul normativ intră în vigoare: din momentul publicării lui oficiale, de exemplu, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova; din momentul indicat nemijlocit în textul actului normativ ori al altui act special.

Intrarea în vigoare a legii este legată nemijlocit de faptul că aceasta trebuie să fie cunoscută de către cetățeni. Există în drept principiul *nemo censetur ignorare legem (ius)* – nimeni nu poate invoca necunoașterea legii în apărarea sa. De aceea, normele juridice sunt aduse la cunoștința publicului.

În consecință, legea acționează din momentul intrării în vigoare și până este abrogată. Legea nu are efect retroactiv, deci nu se aplică faptelor săvârșite înainte de intrarea ei în vigoare (*lex ad praeteriam non valet*). În principiu, legea dispune numai pentru prezent și viitor, nu și pentru trecut – astfel încât este firesc să acționeze numai după intrarea în vigoare; *legea nu ultraactivează, deci, ea nu își extinde acțiunea dincolo de ieșirea din vigoare (limita superioară a duratei ei)* Principiul neretroactivității legii răspunde preocupării de securitate juridică, fiind o garanție

pentru situațiile juridice legal create și consolidate sub imperiul legii vechi. Neretroactivitatea reprezintă deci un factor de ordine și de securitate juridică, protejând drepturile subiective împotriva intervenției legiuitorului și împiedicând re-punerea în discuție a drepturilor dobândite și a actelor vechi încheiate sub imperiul legii vechi.

Prin conținutul art. 22, Constituția Republicii Moldova recunoaște că principiul neretroactivității legilor nu este numai o cauză particulară, dar și că aceasta are o importanță majoră. Nu este întâmplător faptul că legiuitorul a calificat acest principiu ca esențial pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului, fiind orientat spre asigurarea de către stat a condițiilor necesare pentru realizarea drepturilor cetățenilor.

Legea acționează din momentul intrării în vigoare și până este abrogată. Legea nu se aplică faptelor săvârșite înainte de intrarea ei în vigoare. În principiu, legea dispune numai pentru prezent și viitor, nu și pentru trecut, astfel încât este firesc să acționeze numai după intrarea în vigoare; legea nu ultraactivează, deci ea nu își extinde acțiunea dincolo de ieșirea din vigoare (HCC 3/2012).

Dispozițiile articolului 22 din Constituție, împreună cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, garantează principiul legalității incriminării și al pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) (a se vedea HCC nr. 24 din 17 octombrie 2019, § 105). Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit că articolul 7 din Convenție trebuie să fie interpretat și aplicat astfel încât să se asigure o protecție efectivă împotriva urmării penale, a condamnării și a sancționării arbitrare a persoanei (*Parmak și Bakir v. Turcia*, 3 decembrie 2019, § 57; *Jidic v. România*, 18 februarie 2020, § 76). Această afirmație este valabilă și în contextul articolului 22 din Constituție (a se vedea *DCC nr. 44 din 18 mai 2020*, §§ 27-26).

În jurisprudența sa referitoare la articolul 22 din Constituție, Curtea a precizat că regula legalității incriminării și a pedepselor interzice interpretarea extensivă și aplicarea prin analogie a legii penale, în defavoarea acuzatului. În special, Curtea a precizat că acest articol interzice extinderea câmpului de aplicare al infracțiunilor existente asupra unor fapte care nu constituiau infracțiuni la momentul comiterii lor. De asemenea, Curtea a precizat că regula legalității incriminării, stabilită la articolul 22 din Constituție, presupune ca legea să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele pentru acestea (*nullum crimen, nulla poena sine lege certa*). Curtea a menționat că această condiție este îndeplinită atunci când justițiabilul poate cunoaște, pornind de la textul dispoziției pertinente și, dacă este necesar, cu ajutorul interpretării date acesteia de către instanțe, care sunt acțiunile și omisiunile care angajează răspunderea sa penală (a se vedea *DCC nr. 25 din 25 februarie 2019*, §16).

Curtea a menționat că prin reglementarea infracțiunilor și a pedepselor în materie penală trebuie să se înțeleagă și competența reglementării contravențiilor și a sancțiunilor contravenționale. Legea contravențională conține prevederi care denotă, de fapt, natura

penală a contravențiilor administrative (a se vedea *DCC nr. 44 din 18 mai 2020*, § 28).

Principiul ce determină momentul intrării în vigoare a unei legi rezultă din regula că nimeni nu poate fi obligat să respecte o lege pe care nu ar putea-o cunoaște.

Pentru aceasta, legiuitorul urmează să aducă legea la cunoștința cetățenilor. În această privință, este semnificativă remarcă lui Hegel: „Obligația supunerii față de lege implică, în virtutea dreptului conștiinței de sine, necesitatea ca legile să fie aduse la cunoștința generală.

Publicarea este prima condiție ca legea să poată intra în vigoare și să producă efecte juridice. Această condiție a publicării nu este totdeauna suficientă pentru ca legea să intre în vigoare. Astfel, art. 76 al Constituției Republicii Moldova stabilește că: „Legea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei“.

Un lucru e cert: niciun subiect de drept, în general, și niciun cetățean, în particular, nu va putea fi tras la răspundere pentru violarea prevederilor legii noi atâta vreme cât ea nu a fost publicată. Practica țării noastre privitoare la intrarea în vigoare a legilor și a actelor normative ale autorităților publice centrale este relativ rațională și, în cele din urmă, arată respect pentru drepturile și libertățile cetățeanului. Într-adevăr, nu se poate cere acestuia să respecte legi și alte acte normative de a căror existență sau conținut nu are cunoștință. Cetățenii află despre existența și conținutul lor numai după publicare.

În statul de drept publicarea legii are o importanță extrem de mare, deoarece în acest fel se aduce la cunoștința cetățenilor existența ei (HCC 32/1998).

Prin însăși natura principiului activității legii, o lege nouă este aplicabilă din momentul intrării ei în vigoare. Intrarea în vigoare a legii este condiționată, la rândul ei, de respectarea dispozițiilor art. 74 și 76 din Constituție.

Astfel, considerăm că prevederile contestate sunt neconstituționale, încalcă art. 22 din Legea Supremă, în măsura în care se vor aplica acțiunilor care au avut loc pînă la intrarea în vigoare a legii.

Cu privire la sfidarea practicii Curții Constituționale și individualizarea sancțiunilor.

Este necesar de menționat faptul, că prevederile legale contestate, nu sunt altceva decât o continuare a măsurilor restrictive cu consecințe de interdicție e a

participa la viața politică, la alegeri a unui grup larg de persoane care au avut careva afiliere cu un partid declarat neconstituțional.

Astfel, Prin HCC nr. 16/2023 s-au declarat neconstituționale un șir de prevederi care limitau accesul la funcții electivă unui cerc larg de persoane, foști membri ai partidului declarat neconstituțional.

În cazul din speță, reclamantul face trimitere directă la concluziile HCC nr. 10 din 19 iunie 2023 dar aplică aceste concluzii total eronat și contrar sensului adoptat de Înalta Curte.

Curtea a stabilit toate efectele care vizează reprezentanții partidului declarat neconstituțional. Astfel, deputații și alți aleși locali își vor continua mandatul în mod independent. Deci, Înalta Curte nu a anulat mandatele aleșilor partidului declarat neconstituțional și nici nu a impus careva interdicții pe viitor de a candida. Unică restricție a fost impusă doar deputaților și doar pentru a se afilia la alte fracțiuni parlamentare. **În hotărârea Curții nu se vorbește despre restricția de afiliere pe viitor la alte partide politice.**

În privința viitorilor potențiali aleși, Curtea a stabilit interdicția de validare a următoarelor mandate de pe listele de candidați, fiind anulate listele de supleanți. **Înalta Curte a anulat doar listele de supleanți la data pronunțării hotărârii. Curtea nu a impus vreo restricție pentru viitoarele liste de candidați.**

De remarcat că Curtea Constituțională nu a venit cu vreo adresă către Parlament pentru a pune în executare decizia sa, nici după decizia din 19 iunie și nici conform deciziei sale din 3 octombrie 2023. Sigur că Parlamentul, în calitate de organ legislativ suprem are libertatea de modifica cadrul normativ în corespundere cu considerentele expuse în jurisprudența Înaltei Curți. Totodată, acest drept se referă la aspecte tehnice, de eliminare a lacunelor urmare a deciziei Curții dar nu la dezvoltarea și extinderea hotărârii acesteia.

În realitate, prin adoptarea legii contestate, deja a treia oară, legiuitorul de fapt, repetat a extins efectele hotărârii, a dezvoltat această hotărâre reieșind din propria înțelegere care ar trebui să fie consecințele practice în urma declarării neconstituționalității unui partid politic.

Astfel, Parlamentul, prin introducerea noului mecanism de interzicere a unor partide, cu toate consecințele de rigoare, în mod repetat și deliberat a restricționat

dreptul fundamental de a asocieri și de a fi ales la sute de potențiali candidați, și nu numai a celor candidați care au avut vreo legătură cu un partid declarat neconstituțional. Deci, în realitate cercul persoanelor s-a extins semnificativ.

De remarcat că legislația națională prevede un șir de restricții ale unor drepturi civile și electorale. Există restricții de a candida pentru militari în termen, pentru persoane condamnate pentru comiterea unor categorii de infracțiuni, pentru persoane care sunt private de dreptul de a candida în baza unei hotărâri judecătorești.

Toate interdicțiile de a fi ales care există în prezent, sunt **individualizate** și se referă la anumite persoane exacte și doar ca urmare a unei decizii definitive judecătorești. Aceste restricții sunt impuse ca o sancțiune concretă pentru anumite fapte concrete în privința persoanelor concrete. Adică este o sancțiune individualizată, aprobată de o instanță corespunzătoare, cu respectarea tuturor procedurilor unui proces echitabil. Astfel de restricții și sancțiuni au fost întotdeauna și acestea corespund principiilor unanim recunoscute și sunt proporționale scopului urmărit.

Potrivit normelor contestate, contrar argumentelor autorilor, nu este nici vorbă de individualizarea sancțiunii pentru fiecare persoană concretă ca urmare a unui proces echitabil și unei decizii definitive ca rezultat al propriilor acțiuni ilegale. Ce fel de individualizare poate fi vorba atunci când unica vină a persoanelor este că sunt membre ale unui partid care, statul consideră că este succesori de idei ale unui partid declarat neconstituțional.

Conform noilor prevederi legale contestate, s-a impus repetat o restricție generală, unui cerc larg de persoane, fără nicio individualizare a responsabilității concrete a fiecărei persoane. De fapt a fost luată o decizie politică de a impune o sancțiune colectivă noilor partide și membrilor acestora fără a stabili vinovăția acestuia și fără existența vreunei act juridic care ar confirma vreo faptă ilegală.

Mai jos vom reitera unele extrase din ultima opinie a Comisiei de la Veneția care, chiar dacă s-a referit la legea declarată neconstituțională, conține elemente relevante prezentei spețe care nu au fost luate în considerare de Parlament.

„Cu privire la rațiunea modificărilor operate

Conform notei informative asociate proiectului de lege privind modificarea art. 16 a Codului electoral al Republicii Moldova, este menționat:

"[...] Scopul acestui proiect de lege este să aducă cadrul normativ în conformitate cu considerațiile Curții Constituționale exprimate în Hotărârea nr. 10/2023 privind controlul constituționalității Partidului Politic „Șor”.

Contrar acestei aserțiuni, Comisia de la Veneția a evidențiat următorul aspect în acest context:

§ 24 [...] Este important de menționat că hotărârea Curții Constituționale nu a solicitat explicit amendamente legislative pentru a implementa hotărârea în întregime.

Prin urmare, absența unei "cereri explicite de amendamente legislative" din partea Curții Constituționale conduce la o delegitimizare a nerespectării cerințelor stipulate în Articolul 2 b) al Codului bunelor practici în materie electorală, care afirmă că "Elementele fundamentale ale dreptului electoral [...] nu ar trebui să fie modificate cu mai puțin de un an înainte de alegeri [...]".

Proporționalitatea restricțiilor propuse

Comisia a reținut ca un principiu general, dacă activitățile trecute ale anumitor politicieni îi disqualifică în mod general de la ocuparea unei funcții publice alese, alegătorii ar trebui să fie capabili să ajungă la această concluzie singuri și să nu voteze pentru acești politicieni în viitoarele alegeri dacă candidează pentru funcție. Introducerea prevederilor de ineligibilitate în cazul în care un stat împiedică anumite persoane să candideze pentru o funcție publică poate fi considerată un act de discriminare, dacă nu se bazează pe criterii obiective, rezonabile și non-discriminatorii, în conformitate cu principiile fundamentale ale unui stat democratic.

La § 44 Comisia a reținut că:

"[...] trebuie să se facă o distincție clară între partidul politic declarat neconstituțional și drepturile individuale ale persoanelor care au fost sau sunt în prezent implicate în acel partid politic. Interdicția asupra partidului nu afectează direct drepturile tuturor acestor persoane."

La § 45 Comisia de la Veneția și ODIHR a reținut:

"[...] În timp ce motivele indicate de Curtea Constituțională pentru a declara partidul politic Șor neconstituțional pot, de asemenea, să fie aplicabile și în cazul persoanelor care își propun obiective ilegitime în căutarea unui mandat electoral, Legea propune să declare ineligibili indivizii care au activat în astfel de partide politice doar din motivele de a fi membri ai organelor sale executive sau dețin funcții electivă."

La § 47 Comisia a citat din Hotărârea CEDO în cauza, Ādamsons v. Latvia, no. 3669/03, 24 iunie 2008, § 125:

"[...] trebuie analizată chestiunea dacă această restricție constituie o măsură proporțională. Restricția se aplică automat - fără o evaluare ulterioară a comportamentului individual de către o autoritate independentă și imparțială sau o hotărâre judecătorească - pe baza exclusivă a calității de membru al partidului și deținerii unei funcții specifice. Restricția se aplică, de asemenea, fără discriminare, fără a face distincție între membrii partidului care ar fi putut contribui activ la actele ilegite atribuite partidului politic, de cei care îndeplineau doar atribuții neutre sau care nu erau conștienți de posibilele acte ilegale comise de partid. Aceasta înseamnă că restricțiile asupra dreptului de a fi ales se aplică unui grup de persoane, fără o evaluare individualizată a implicării lor activ, [...]e în activitățile ilegite ale partidelor interzise.

La § 47 Comisia a reținut:

"[...] Legea se referă la membrii partidului care dețin o funcție electivă, ceea ce ar include și membri aleși ai unui consiliu local, sat sau chiar oraș mic care pot fi implicați doar în mod indirect în procesul de luare a deciziilor al partidului. Legea nu prevede decizii individualizate și consideră un grup întreg ca fiind colectiv responsabil pentru aceste încălcări. La modul practic, aceasta duce la aplicarea generală, automată și nediscriminatorie a măsurilor restrictive, contrar principiilor proporționalității și interzicerii arbitrariului, garantate de Articolul 3 al Protocolului 1 la CEDO și de alte tratate și standarde internaționale în materie electorală.

Astfel, După cum a reținut și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, proporționalitatea restricțiilor trebuie să fie evaluată și din perspectiva cerințelor privind funcționarea corectă a instituției căreia persoana respectivă va aparține odată aleasă și, în general, a sistemului constituțional și a democrației în întregul stat respectiv.

În acest context, la § 49 Comisia a reținut:

"[...] pare puțin probabil ca membrii unui consiliu local, sat sau chiar oraș mic să intre în categoria mandatarilor care ar putea periclita ordinea democratică"

Chestiunea proporționalității trebuie examinată și în contextul severității măsurilor restrictive care urmează să fie impuse persoanelor găsite vinovate pentru acțiunile care au generat declararea partidului lor ca fiind neconstituțional.

Proiectul de lege a propus inițial o interdicție relativ scurtă de 3 ani pentru persoanele respective. Cu toate acestea, înainte de a doua sa citire, acest termen a fost mărit la 5 ani fără a se furniza nicio motivare pentru creștere.

*În acest sens, CEDO a reținut în speța *Ādamsons v. Latvia*, no. 3669/03, 2008 că „o interdicție nedeterminată de a candida pentru o funcție politică este în orice caz o măsură disproporționată, iar extinderea unei restricții legale de 10 ani privind dreptul de a fi ales cu încă 10 ani, fără justificare oferită de Parlament sau de Guvern, este manifest arbitrară”.*

Astfel acest amendament creează aparența unei măsuri restrictive determinate arbitrar.

*****Impunerea ineligibilității ex lege*****

La § 49 Comisia a reținut:

"deoarece ineligibilitatea se aplică ex lege, nu este posibil să contești juridic excluderea dreptului de a candida la alegeri pe fond, contrar principiului accesului la justiție, unul dintre pilonii statului de drept. Deoarece nu există o evaluare individuală în fiecare caz, persoana vizată nu va fi audiată, nu i se va furniza o decizie motivată care să fie supusă controlului judiciar și nu va avea acces la o cale de atac eficientă pentru încălcarea dreptului de a candida."

În concluzie, Comisia de la Veneția și ODIHR au ajuns la concluzia că baza legală pentru impunerea unei astfel de limitări a dreptului de a candida la alegeri este prea largă pentru a fi proporțională cu scopurile legitime urmărite. Comisia de la Veneția și ODIHR le recomandă, așadar, autorităților Republicii Moldova, dacă acestea vor să-i împiedice pe unii membri ai partidelor declarate neconstituționale să dețină anumite funcții alese:

a) Introducerea unor criterii adecvate și a unei evaluări individuale eficiente care ar limita restricțiile asupra dreptului de a fi aleși doar la membrii și/sau oficialii aleși ai partidului a căror activitate a pus în pericol Constituția și integritatea statului democratic, prin acțiunile și exprimările lor, și/sau au urmărit activ scopurile (ilegale) ale partidelor neconstituționale;

b) Acordarea acestor persoane întregului set de garanții procedurale în procesul de evaluare, inclusiv o decizie suficient motivată și posibilitatea de a contesta restricția drepturilor, oferind posibilitatea de a solicita revizuirea judiciară a deciziei de a le priva de dreptul de a candida la alegeri."

Concluzionând cele menționate de Comisia de la Veneția raportând la speța remarcăm că Parlamentul a eșuat în toate recomandările.

- Individualizarea răspunderii așa și nu a fost stabilită;
- Accesul la justiție este unul iluzoriu și formal;

- Criteriile noi de impunere a restricțiilor nu corespund nici caracterului obiectiv dar nici nu trec testul proporționalității.

Cu privire la restrângerea unor drepturi fundamentale.

Dreptul de a asocieri.

Prin introducerea unor condiții noi de interzicere a unor partide politice, în vaza unor criterii subiective, fără vreo individualizare a responsabilității pentru careva acțiuni ilegale de fapt, reprezintă o limitare totală de activitate pentru un partid politic, a dreptului la asociere.

Aceste noi restricții depășesc grav principiul constituțional al dreptului la asociere prevăzut de art. 41 din Constituție și art. 11 al CEDO.

Potrivit art.1 alin.(3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Art.5 alin.(1) din Constituție statuează că democrația în Republica Moldova este exercitată în condițiile pluralismului politic.

Pluralismul politic presupune posibilitatea cetățenilor statului de a-și realiza dreptul la libertatea de opinii politice prin intermediul formațiunilor politice în care se pot asocia.

Pluralismul politic presupune existența în societate a unei pluralități sau, altfel spus, existența mai multor partide sau formațiuni politice care au viziuni și concepții diferite și care se constituie și acționează în condiții egale de tratament din partea statului. Pentru fiecare forță politică, pluralismul apare astfel ca o garanție a faptului că un alt partid nu va acționa pe ascuns și ilegal, impunând nelegitim influența sa. Pluralismul politic este o ordine politică și juridică care permite distribuirea puterii între forțe social-politice independente, acestea putând manifesta liber opinii și interese diverse, în condiții de cooperare, competiție sau chiar conflict.

În contextul dispozițiilor constituționale enunțate, semnificația statului de drept implică garantarea funcționării democrației și a pluralismului politic, inclusiv asigurarea libertății de opinie și a exprimării, a dreptului la asociere în partide și în alte organizații social-politice, care sunt parte inalienabilă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului proclamate de Declarația Universală a Drepturilor Omului, consfințite și garantate de Constituția Republicii Moldova.

Pentru realizarea exigențelor statului de drept, este necesară respectarea unui șir de reguli, printre care: consacrarea, garantarea și exercitarea efectivă a drepturilor și libertăților fundamentale, aceasta însemnând că statul trebuie să asigure fiecărui om posibilitatea reală de a se bucura de toate drepturile și libertățile fundamentale.

Art.32 alin.(1) din Constituție garantează oricărui cetățean libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

Libertățile garantate de norma constituțională enunțată pot fi realizate atât personal, cât și prin intermediul partidelor sau al altor formațiuni social-politice, în care cetățenii se pot asocia.

Astfel, potrivit art.41 alin.(1) din Constituție, cetățenii se pot asocia liber în partide și în alte organizații social-politice. Ele contribuie la *definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor* și, în condițiile legii, participă la alegeri.

Conform art. 1 al Legii privind partidele politice nr. 294/2007, partidele politice sunt asociații benevole ale cetățenilor Republicii Moldova, care, prin activități comune și în baza principiului liberei participări, contribuie la conceperea, exprimarea și realizarea voinței lor politice.

Fiind institute democratice ale statului de drept, ele promovează valorile democratice și pluralismul politic, contribuie la formarea opiniei publice, participă prin înaintarea și susținerea candidaților la alegeri și la constituirea autorităților publice, stimulează participarea cetățenilor la alegeri, participă, prin reprezentanții lor, la exercitarea în mod legal a puterii în stat.

Așadar, una din căile de accedere a cetățenilor la guvernare pentru realizarea unor idealuri etice și sociale sunt partidele politice, care au devenit un atribut indispensabil al sistemului politic din Republica Moldova și reprezintă o formă de asociere esențială pentru buna funcționare a democrației. Partidele și alte organizații social-politice sunt egale în fața legii în drepturile și în responsabilitățile lor față de societate.

Potrivit art.41 alin. (4) din Constituție, partidele și alte organizații social-politice pot fi dizolvate numai dacă sunt declarate neconstituționale și numai în cazul în care acestea, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept, a suveranității și independenței, a integrității teritoriale a Republicii Moldova.

În jurisprudența sa anterioară (HCC nr. 11/2003) Curtea Constituțională a subliniat expres faptul că normă constituțională reglementează expres și exhaustiv condițiile de lichidare sancționară a partidelor politice, neadmițând extinderea lor.

Totodată, potrivit art. 72 alin.(3) din Constituție, prin lege organică se poate stabili numai modul de organizare și funcționare a partidelor politice, nu însă și temeiurile de lichidare sancționară a lor.

Pentru considerentele expuse Curtea a subliniat că Parlamentul nu a fost în drept să extindă condițiile de lichidare ca formă de sancționare a partidelor politice peste limitele constituționale strict delimitate în art.41 alin.(4) din Constituție.

Prin urmare, lichidarea partidelor politice și a altor organizații social-politice poate fi exercitată numai în cazurile expres prevăzute de art.41 din Constituție și numai cu avizul Curții Constituționale.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului în hotărârile sale a enunțat că, reieșind din importanța democrației în sistemul Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (în continuare - Convenția), partidele politice țin de domeniul articolului 11, stabilind că dizolvarea acestora de către autoritățile de stat trebuie să satisfacă cerințele art.11 alin.(2) din Convenție. În opinia Curții Europene, imixtiunea în exercitarea drepturilor prevăzute de articolele 8, 9, 10 și 11 ale Convenției trebuie să fie evaluată cu standardul al ceea ce constituie "măsuri necesare într-o societate democratică". Prin urmare, excepțiile stabilite în articolul 11, în ceea ce privește partidele politice, trebuie să fie interpretate în mod strict; numai motive convingătoare și impunătoare pot justifica restricțiile libertății de asociere în partide. Determinând dacă există o necesitate în sensul art.11 alin.(2), statele contractante dispun numai de o limitată marjă de apreciere, care merge de mână cu o supraveghere europeană riguroasă, ce cuprinde atât legea, cât și deciziile ce o aplică, inclusiv cele date de instanțe de judecată.

În acest context Curtea a observat că, și în cazul încălcării dispozițiilor art.41 alin.(4) din Constituție, măsurile legale luate pentru interzicerea sau desființarea forțată a partidelor politice vor fi considerate de natură excepțională și guvernate de principiul proporționalității în conformitate cu art.54 alin.(4) din Constituție.

Înalta Curte Constituțională și-a reiterat concluziile sale și ulterior (HCC nr. 12/2013), bazându-se pe jurisprudența consacrată a Curții Europene în această materie.

58. Curtea Europeană, în jurisprudența sa, a statuat că partidele politice reprezintă forme de manifestare a libertății de asociere și sunt considerate ca esențiale pentru buna funcționare a democrației. Având în vedere importanța noțiunii de "democrație" în tot sistemul de protecție a drepturilor omului, instituit prin Convenția Europeană, Curtea Europeană a reținut că este în afara oricărei îndoieli că partidele politice intră în domeniul de aplicare a art.11, ca forme de manifestare a libertății de asociere.

...

60. În același timp, Curtea Europeană a evidențiat strânsa legătură între libertatea de exprimare, garantată de art.10, și libertatea de reuniune și asociere, protejată de art.11 din Convenția Europeană. Toate aceste libertăți reprezintă recunoașterea unui drept general de "exprimare socială", în modalități și forme adecvate, una dintre acestea fiind sub formă de asociații, inclusiv partide politice.

61. Potrivit jurisprudenței Curții Europene, protecția opiniilor și a libertății de a le exprima, în sensul art.10, constituie unul din obiectivele recunoașterii libertății de asociere consacrate de art.11. Această protecție se aplică cu atât mai mult partidelor politice, datorită rolului lor esențial de a asigura pluralismul și buna funcționare a democrației (Partidul Comunist Unit al Turciei și alții vs. Turcia).

62. La fel, Curtea Europeană a subliniat și pe terenul art.11 faptul că **nu există democrație fără pluralism**. De aceea ideile exprimate de partidele politice, entități aflate sub protecția dispozițiilor art.11 din Convenția Europeană, reprezintă exercițiul colectiv al libertății de exprimare, ceea ce semnifică și protejarea lor de prevederile art.10.

63. Curtea Europeană a precizat că este deosebit de important de a avea un flux liber de opinii și informații în campaniile electorale. În cauza *Bowman v. Regatul Unit* Curtea Europeană a statuat:

"[...] alegerile libere și libertatea de exprimare, în special libertatea dezbaterilor politice, formează împreună piatra de temelie a oricărui sistem democratic (a se vedea hotărârea *Mathieu-Mohin și Clerfayt v. Belgia* din 2 martie 1987, seria A, nr.113, §47 și hotărârea *Lingens v. Austria* din 8 iulie 1986, seria A, nr.113, §41-42). Cele două drepturi sunt legate unul de altul și operează pentru a se consolida reciproc: de exemplu, după cum a observat Curtea, în trecut, libertatea de exprimare este una dintre "condițiile" necesare pentru a asigura libertatea de exprimare a opiniei publicului în alegerea legislativului. Din acest motiv este deosebit de important ca opiniile și informațiile de toate tipurile să poată circula liber în perioada premergătoare alegerilor [...]"

64. În opinia Curții Europene, **limitările libertății de asociere impun o interpretare restrictivă** atât în privința enumerării lor, cât și a determinării domeniului de aplicare. Totodată, Curtea observă că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a statuat că "statele au un drept de control asupra conformității scopului și activității unei asociații cu regulile stabilite prin legislația națională, dar ele trebuie să-l utilizeze în așa fel, încât să corespundă obligațiilor asumate prin Convenție. Limitele libertății de asociere, prevăzute de art.11, impun o interpretare restrictivă, deoarece numai rațiuni convingătoare și imperative pot justifica o eventuală restrângere a exercițiului ei" (cauza *Sidiripoulos și alții v. Grecia*, §40).

...

114. În acest aspect, Comisia de la Veneția și OSCE/BIDDO în Memoriul prezentat Curții menționează:

"Restricțiile impuse libertății de exprimare și libertății de asociere trebuie să răspundă unei nevoi sociale presante și să fie proporționale acesteia. La adoptarea lor, statele urmează să beneficieze de o **marjă de apreciere**, care le-ar permite să țină cont de valorile lor democratice și experiența istorică. Această discreție reflectă faptul că statele sunt cel mai bine plasate pentru a evalua situația de pe teritoriul lor și de a decide cu privire la măsurile pe care urmează să le adopte. În același timp, statele trebuie să ia în considerare importanța dreptului protejat și a accentelor speciale puse pe libertatea discursului politic și a asocierii partidelor politice. Comisia de la Veneția și OSCE/BIDDO subliniază faptul că, potrivit standardelor internaționale, libertatea exprimării se extinde și asupra informației sau ideilor care pot fi interpretate ca ofensatoare, șocante și deranjante."

...

117. Curtea constată că lichidarea unui partid poate surveni doar în cazuri excepționale. În acest sens și Comisia de la Veneția în Instrucțiunile privind interzicerea și dizolvarea partidelor politice și măsuri analogice din 1999 a subliniat: "Interzicerea sau dizolvarea partidelor politice, ca măsură cuprinzătoare, urmează a fi aplicată cu maximă reținere". Conform Instrucțiunilor, încetarea existenței partidului este îndreptățită doar "în cazul partidelor care pledează pentru aplicarea violenței sau uz de violență ca mijloc politic de a răsturna ordinea constituțională democratică, prin aceasta subminând drepturile și libertățile garantate de Constituție".

118. În același sens, OSCE/BIDDO și Comisia de la Veneția în Instrucțiunile privind reglementarea partidului politic au stabilit:

"[...] posibilitatea de dizolvare sau interzicere a formării partidului politic urmează a fi aplicată cu atenție și doar în cazuri extreme. **Partidele politice nu trebuie niciodată dizolvate pentru încălcări minore de conduită administrativă sau operațională.** [...] La fel, un partid politic nu ar trebui să fie interzis sau dizolvat din cauză că ideile lui nu sunt favorabile, populare sau sunt ofensatoare. Dacă partidul vizat nu aplică violența și nu amenință pacea civică sau ordinea democratică constituțională a țării, atunci nu este îndreptățită nici interzicerea, nici dizolvarea."

Referindu-se la caracteristicile unei "**societăți democratice**", Curtea Europeană a acordat o importanță specială **pluralismului, toleranței și viziunilor largi**. În acest context, ea a reținut că, deși uneori interesele individuale trebuie subordonate celor ale unui grup, democrația nu înseamnă pur și simplu că opiniile majorității trebuie întotdeauna să prevaleze: trebuie identificat un **echilibru** care să le asigure **minorităților un tratament echitabil și adecvat** și să evite orice **abuz de poziție dominantă** (a se vedea *Young, James și Webster v. Regatul Unit al Marii*

Britanii și Irlandei de Nord, 13 august 1981, § 63; *Chassagnou și alții v. Franța* [MC], 29 aprilie 1999, § 112; *Partidul Popular Creștin Democrat v. Moldova*, 14 februarie 2006, § 64).

Comisia de la Veneția a subliniat în avizele sale importanța a trei principii de bază privind interzicerea sau dizolvarea partidelor politice:

- (1) caracterul excepțional al interzicerii sau dizolvării
- (2) proporționalitatea dizolvării sau interzicerea la scopul legitim urmărit și
- (3) garanțiile procesuale: procedura pentru interzicerea sau dizolvarea partidelor politice ar trebui să garanteze principiile echității, proces echitabil și deschidere.

De asemenea au fost stabilite anumite principii generale referitor la dizolvarea partidelor.

1) Interzicerea sau dizolvarea forțată a partidelor politice nu poate fi justificată decât în cazul partidelor care susțin folosirea violenței sau folosesc violența ca mijloc politic pentru a răsturna ordinea constituțională democratică, revocând astfel drepturile și libertățile garantate de constituție. Simplul fapt că un partid susține o schimbare pașnică a Constituției nu este suficient pentru a o interzice sau a o dizolva.

2) Partidul politic în ansamblu nu poate fi tras la răspundere pentru comportamentul individual al membrilor săi, neautorizat de partid, în cadrul activităților politice/public-partide.

3) Interzicerea sau dizolvarea partidelor politice, ca măsură deosebit de amplă, trebuie aplicată cu cea mai mare reținere. Înainte de a cere autorității judiciare competente interzicerea sau dizolvarea unui partid, guvernele sau alte autorități publice trebuie să evalueze, ținând cont de situația din țara în cauză, dacă partidul reprezintă într-adevăr un pericol pentru ordinea politică liberă și democratică sau pentru drepturile persoanelor și dacă alte măsuri mai puțin drastice pot preveni pericolul menționat.

4) „(...) Interzicerea sau dizolvarea unui partid politic este o ingerință mai gravă decât radierea sau privarea de beneficii anterioare, deoarece aceasta înseamnă în esență că partidul ca asociație este interzis sau încetează să existe. (...) Astfel, competența organelor statului de a dizolva un partid politic sau de a interzice formarea acestuia ar trebui să se refere la circumstanțe excepționale, să fie restrânsă și aplicată doar în cazuri extreme. Un astfel de nivel ridicat de protecție este justificat având în vedere rolul fundamental al partidelor politice în procesul democratic, care necesită și un control mai strict în comparație cu alte asociații decât partidele politice.

5) (...) Legislația ar trebui să articuleze clar criteriile care descriu cazurile extreme în care este permisă interzicerea și dizolvarea partidelor politice. Chiar dacă astfel de motive de interdicție sau dizolvare sunt enumerate în legislație, este important de menționat că o interdicție este justificată numai dacă îndeplinește

standarde stricte de legalitate, subsidiaritate și proporționalitate. Fiind cele mai severe restricții disponibile, interzicerea și dizolvarea ar trebui considerate justificate numai atunci când toate măsurile mai puțin restrictive sunt considerate inadecvate. În plus, legislația ar trebui să reglementeze consecințele interzicerii și dizolvării partidelor politice, în special ceea ce se întâmplă cu bunurile și proprietățile partidului.

Orice astfel de măsuri trebuie să se bazeze întotdeauna pe o hotărâre judecătorească, să respecte cerințele și garanțiile minime prevăzute de CEDO și, prin urmare, să fie proporționale (...).

La determinarea justificării interzicerii sau dizolvării unui partid, trebuie luate în considerare considerații stricte de proporționalitate. Această cerință este dictată nu numai de gravitatea restricțiilor asupra libertății de asociere pe care le implică astfel de măsuri, ci și de principiul democratic al pluralismului, al cărui garant suprem este statul. Într-adevăr, după cum a hotărât CEDO, „nu poate exista democrație fără pluralism”. După cum notează APCE, „pe cât posibil, ar trebui folosite măsuri mai puțin drastice decât dizolvarea”. Astfel, statul trebuie să arate că nu vor fi suficiente măsuri mai puțin restrictive. Pentru a stabili dacă există o necesitate în sensul articolului 11 § 2, statul în cauză nu dispune decât de o marjă limitată de apreciere, care merge mână în mână cu o supraveghere europeană strictă care acoperă atât legea, cât și deciziile privind aplicarea acesteia, inclusiv deciziile unor tribunale independente. O astfel de verificare este cu atât mai necesară atunci când un întreg partid politic este dizolvat. În acest context, CEDO este pregătită să ia în considerare contextul general al cazului în cauză, în special dificultățile asociate luptei împotriva terorismului ...

6) Pentru ca o dizolvare să fie justificată, trebuie să se arate că organul statutar al partidului (și nu membrii individuali) a fost cel care a stabilit scopurile și a întreprins acțiunile care necesită o astfel de dizolvare. Partidul nu poate fi făcut responsabil pentru acțiunile dispersate ale membrilor săi, mai ales dacă aceste acțiuni sunt contrare statutului partidului sau activităților partidului.

(...) Astfel, o considerație generală privind justificarea unei interdicții sau dizolvare a unui partid politic „ar trebui să se concentreze asupra următoarelor puncte: (i) dacă au existat dovezi plauzibile că riscul pentru democrație, presupunând că există, a fost suficient de inevitabil;

(ii) dacă acțiunile și discursurile conducătorilor și membrilor partidului politic în general, care dădea o idee clară asupra modelului de societate conceput și susținut de partid, care era incompatibil cu conceptul de „societate democratică”.

Analizând aceste principii privind aplicarea de interdicții partidelor constatăm că normele contestate nu respectă niciunul din criteriile internaționale menționate supra.

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (APCE) a adoptat o Rezoluție privind restricțiile privind activitățile partidelor politice în statele membre ale Consiliului Europei (Rezoluția 1308 (2002))²², care privește interzicerea unui partid politic ca fiind o măsură excepțională, legală doar dacă acest partid amenință ordinea democratică a țării. Documentul stabilește o serie de principii care trebuie respectate:

- *măsură excepțională,*
- *pe cât posibil, ar trebui luate măsuri mai puțin drastice,*
- *partidul nu poate fi făcut responsabil pentru acțiunile membrilor săi individuali dacă acestea contravin statutului său,*
- *dizolvarea este o ultimă soluție și numai după un proces echitabil.*

Niciun stat nu poate impune restricții doar pe baza dreptului său intern, ignorând obligațiile sale internaționale. Această regulă se aplică atât în perioade normale, cât și în cazuri de urgență. Această abordare este confirmată de practica Curții Europene a Drepturilor Omului.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a confirmat în repetate rânduri în jurisprudența sa că partidele politice sunt o formă de asociere necesară pentru buna funcționare a democrației și că, având în vedere importanța democrației în sistemul Convenției Europene a Drepturilor Omului, o asociație, inclusiv un partid politic, nu este exclus din domeniul de aplicare a protecției oferite de Convenție doar pentru că activitățile sale sunt văzute de autoritățile naționale ca subminând structurile constituționale ale statului și cerând restricții.

Astfel, în general, numărul redus de cazuri în care au fost luate măsuri extreme precum interzicerea sau dizolvarea unui partid politic indică importanța acordată principiului libertății de asociere și, prin urmare, proporționalitatea sancțiunilor impuse partidelor politice, care sunt considerate cel mai important dinte din mașinile democratice.

Referitor la jurisprudența relevantă a CEDO.

Mai jos vom reda cea mai relevantă jurisprudență a Curții Europene cu privire la garantarea dreptului la asociere, strâns legată de dreptul la libera exprimare.

Art. 11 protejează asociațiile împotriva ingerințelor nejustificate ale statului, care implică, de regulă, refuzul înregistrării unei asociații sau dizolvarea unei asociații, dar pot lua și alte forme care împiedică o asociație să își desfășoare activitățile (de exemplu, prin inspecții sau restricții privind finanțarea) (a se vedea *Yordanovi împotriva Bulgariei*, 2020).

Protecția opiniilor personale, oferită de art. 9 și art. 10 din Convenție, sub forma libertății de gândire, de conștiință și de religie, precum și a libertății de exprimare, este, de asemenea, unul din scopurile libertății de asociere, astfel cum este garantată de art. 11 (*Young, James și Webster împotriva Regatului Unit*, 1981, *Vörður Ólafsson împotriva Islandei*, 2010). O astfel de protecție poate fi asigurată efectiv doar prin garantarea unui drept pozitiv și a unui drept negativ la libertatea de asociere [*Sørensen și Rasmussen împotriva Danemarcei* (MC), 2006].

Astfel, art. 11 se aplică nu doar persoanelor sau asociațiilor ale căror opinii sunt primite în mod favorabil sau sunt considerate inofensive ori neimportante, ci și celor ale căror opinii offensează, șochează sau deranjează (*Redfearn împotriva Regatului Unit*, 2012; *Vona împotriva Ungariei*, 2013,

Punerea în aplicare a principiului pluralismului este imposibilă dacă o asociație nu își poate exprima liber ideile și opiniile (*Gorzelik și alții împotriva Poloniei* (MC), 2004; *Zhechev împotriva Bulgariei*, 2007). Protecția opiniilor și a libertății de exprimare a acestora se aplică cu atât mai mult în cazul partidelor politice, având în vedere rolul esențial al acestora în asigurarea pluralismului și a bunei funcționări a democrației [*Partidul Libertății și Democrației (ÖZDEP) împotriva Turciei* (MC), 1999)

Într-o societate democratică, bazată pe principiul statului de drept, ideile politice care contestă ordinea existentă fără a pune sub semnul întrebării principiile democrației și a căror realizare este susținută prin mijloace pașnice trebuie să beneficieze de o posibilitate adecvată de a fi exprimate, prin participarea la procesul politic (*Organizația Macedoneană Unită Ilinden – PIRIN și alții împotriva Bulgariei*, 2005).

Autoritățile publice au obligația să garanteze buna funcționare a unei asociații sau a unui partid politic, chiar și atunci când acestea deranjează sau offensează persoanele care se opun ideilor sau revendicărilor legale pe care acestea doresc să le promoveze. Membrii acestora trebuie să poată participa la întruniri fără să se teamă că vor fi supuși

unor violențe fizice de către adversarii lor. Această teamă ar putea să descurajeze alte asociații sau partide politice să își exprime în mod deschis opiniile asupra unor chestiuni foarte controversate, care afectează comunitatea. În cadrul unei democrații, dreptul de a contra demonstra nu se poate extinde la inhibarea exercitării dreptului unei asociații (*Ouranio Toxo și alții împotriva Greciei*, 2005; *Zhdanov și alții împotriva Rusiei*, 2019).

Respectarea triplului test al ingerinței

O ingerință în exercitarea dreptului la libertatea de asociere este justificată dacă respectă cerințele paragrafului 2 al articolului 11, și anume dacă este „prevăzută de lege”, urmărește unul sau mai multe scopuri legitime și este „necesară într-o societate democratică”.

Prevăzută de lege

Expresia „prevăzută de lege” impune în primul rând ca măsura contestată să aibă o bază în dreptul intern. Aceasta se referă, de asemenea, la calitatea legii în discuție, care trebuie să fie accesibilă persoanelor în cauză și previzibilă în ceea ce privește efectele sale. O lege este „previzibilă” dacă este formulată cu suficientă precizie pentru a permite persoanelor particulare – dacă este necesar, cu o consiliere adecvată – să își ajusteze conduita (*N.F. împotriva Italiei*, 2001, pct. 26 și 29). Pentru a îndeplini aceste cerințe, dreptul intern trebuie să ofere o anumită protecție juridică împotriva atingerilor arbitrare aduse de autoritatea publică drepturilor garantate de Convenție. Legea trebuie să indice cu suficientă claritate întinderea și modul de exercitare a unei astfel de puteri discreționare [*Maestri împotriva Italiei (MC)*, 2004].

O problemă referitoare la cerința „calității legii” a fost ridicată și în cauza *Tebieti Mühafize Cemiyeti și Israfilov împotriva Azerbaidjanului*, 2009, în care o asociație a fost dizolvată în temeiul unei legislații elaborate în termeni generali și care părea să ofere Ministerului Justiției o marjă amplă de apreciere pentru a interveni în orice chestiune legată de existența unei asociații, inclusiv în gestiunea sa internă

La caz remarcăm că testul calității legii nu este respectat. Legiuitorul nu argumentează necesitatea introducerii unor astfel de criterii dure prin care este sfidat pluralismul, statul de drept și democrația. Aceste prevederi constituționale sunt de natură foarte abstracte și nu pot fi aplicate fără o exemplificare exactă, cu referire la norme și proceduri detaliate în legislația națională. De exemplu dacă se face referire la încălcările financiare atunci legea trebuie să prevadă expres că aceste sancțiuni financiare gradual pot duce la limitarea sau dizolvarea partidului. Asemenea prevederi

legale nu există. Legiuitorul interpretează noțiunea de democrație și stat de drept în propriul interes general, dar fără o reglementare legală expresă.

Mai mult ca atât, faptele invocate de autorul sesizării nu se încadrează în categoria restricțiilor prevăzute de art.41 alin.(4) din Constituție.

Deci suntem în fața unei proceduri care nu este prevăzută de lege în sensul jurisprudenței CEDO.

Scop legitim

Orice ingerință în dreptul la libertatea de asociere trebuie să urmărească cel puțin unul dintre scopurile legitime prevăzute la paragraful 2 al articolului 11: securitatea națională sau siguranța publică, apărarea ordinii sau prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei, și protecția drepturilor și libertăților altora. Excepțiile de la libertatea de asociere trebuie interpretate în sens restrâns, astfel încât **enumerarea lor să fie strict exhaustivă și definiția acestor excepții să fie în mod necesar restrictivă** (*Sidiropoulos și alții împotriva Greciei*, 1998)

Legiuitorul nu a argumentat scopul legitim al ingerinței în dreptul la asociere. În afară de argumente declarative, nu au fost aduse exemple concrete și probe concludente care ar argumenta necesitatea extinderii restricțiilor contestate. Argumentul protejării statului de drept nu poate fi invocat aici atât timp, cât pentru presupusele încălcări financiare deja există un șir întreg de acțiuni de sancționare (de la lipsirea de mijloace bugetare, amendare și pînă la eliminarea din alegeri).

Deci suntem în fața lipsei unui scop legitim pentru a îngrădi dreptul la libera asociere.

Necesară într-o societate democratică

Noțiunea de necesitate implică două condiții: a) orice ingerință trebuie să corespundă unei „nevoi sociale imperioase” și b) ingerința trebuie să fie proporțională cu scopul legitim urmărit.

Termenul „necesar/ă” nu are flexibilitatea unor termeni precum „util/ă” sau „oportun/ă”. Excepțiile de la norma libertății de asociere trebuie să fie **interpretate strict** și restrângerea acestei libertăți poate fi justificată numai de motive întemeiate și imperative. În primul rând autorităților naționale le revine obligația să aprecieze dacă există o „nevoie socială imperioasă” de a impune o anumită restricție. Sarcina Curții nu este să substituie propria opinie celei a autorităților naționale, ci să verifice, din perspectiva Convenției, deciziile adoptate de acestea în exercitarea puterii lor de apreciere.

Aceasta nu înseamnă că controlul Curții se limitează la a verifica dacă statul pârât și-a exercitat puterea discreționară în mod rezonabil, cu atenție și cu bună-credință. Aceasta trebuie să examineze ingerința în litigiu în lumina cauzei în ansamblu și să stabilească dacă a fost „proporțională cu scopul legitim urmărit” și dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a o justifica sunt „relevante și suficiente”. Procedând astfel, Curtea trebuie să se asigure că autoritățile naționale au aplicat standarde conforme cu principiile prevăzute la art. 11 și, în plus, că acestea și-au bazat deciziile pe o evaluare acceptabilă a faptelor relevante [*Gorzelik și alții împotriva Poloniei* (MC), 2004, *Partidul Comuniștilor (Nepeceriști) și Ungureanu împotriva României*, 2005, *Magyar Keresztény Mennonita Egyház și alții împotriva Ungariei*, 2014].

Dizolvarea unei asociații este o măsură dură, care are consecințe semnificative și care poate fi luată numai în cazurile cele mai grave (*Association Rhino și alții împotriva Elveției*, 2011, *Vona împotriva Ungariei*, 2013, *Les Authentiks și Supras Auteuil 91 împotriva Franței*, 2016). Statele au obligația sporită de a prezenta motive care justifică o astfel de măsură (*Adana TAYAD împotriva Turciei*, 2020). O hotărâre de dizolvare care nu se bazează pe motive acceptabile și convingătoare poate avea un efect disuasiv asupra asociației reclamante și a membrilor săi individuali, precum și asupra organizațiilor pentru apărarea drepturilor omului, în general.

Deși atât refuzul de a înregistra o asociație, cât și dizolvarea unei asociații sunt măsuri cu efecte radicale, aceasta din urmă constituie o măsură deosebit de severă, care ar putea fi justificată numai în circumstanțe strict limitate.

În cazul în care dizolvarea unei asociații este singura sancțiune disponibilă conform dreptului intern, indiferent de gravitatea încălcării în cauză, introducerea în legislație a unor sancțiuni alternative mai puțin radicale, cum ar fi un avertisment, o amendă sau retragerea avantajelor fiscale, permite obținerea unei flexibilități mai mari și alegerea unor sancțiuni mai proporționale (*Tebieti Mühafize Cemiyyeti și Israfilov*, 2009; *Martorii lui Iehova din Moscova și alții împotriva Rusiei*, 2010)

Simpla nerespectare a anumitor cerințe legale privind gestiunea internă a organizațiilor neguvernamentale nu poate fi considerată o abatere atât de gravă încât să justifice pur și simplu dizolvarea (*Tebieti Mühafize Cemiyyeti și Israfilov împotriva Azerbaidjanului*, 2009)

Pentru a respecta principiul proporționalității în cazul unei dizolvări, autoritățile trebuie să demonstreze că nu există alte mijloace de a îndeplini aceleași obiective prin

care să se aducă atingere într-o măsură mai mică dreptului la libertatea de asociere (*Adana TAYAD împotriva Turciei*, 2020; *Asociația Rhino și alții*, 2011; *Magyar Keresztény Mennonita Egyház și alții*, 2014).

De exemplu, Curtea a constatat că dizolvarea unui partid sau a altui tip de asociație este justificată în cazul în care acesta:

- urmărește instaurarea unui stat bazat pe Șaria [*Refah Partisi (Partidul Bunăstării) și alții împotriva Turciei*, 2003; *Fundația Zehra și alții împotriva Turciei*, 2018, ; *Kalifatstaat împotriva Germaniei (dec.)*, 2006];
- avea legături cu o organizație teroristă (*Herri Batasuna și Batasuna împotriva Spaniei*, 2009);
- a participat la manifestații și la parade paramilitare împotriva romilor (*Vona împotriva Ungariei*, 2013);
- a fost implicat în acte de violență repetate, în contextul unor meciuri de fotbal (*Les Authentiks și Supras Auteuil 91 împotriva Franței*, 2016);
- avea caracteristicile unei miliții private și era implicat în acte de violență și tulburarea ordinii publice (*Ayoub și alții împotriva Franței*, 2020).

Măsurile drastice, cum ar fi limitarea sau dizolvarea unui întreg partid politic sau refuzul de a înregistra un partid, pot fi luate doar în cazurile cele mai grave (*Herri Batasuna și Batasuna împotriva Spaniei*, 2009; *Linkov împotriva Republicii Cehe*, 2006). Aceste cazuri sunt cele care pun în pericol pluralismul politic sau principiile democratice fundamentale (*Partidul pentru o Societate Democratică (DTP) și alții împotriva Turciei*, 2016).

Este necesar de a reitera că jurisprudența menționată supra este relevantă acestei spețe deoarece criteriile de interzicere unui partid de a participa la alegeri, snt practic echivalente cu limitarea activității acestui partid, rolul căruia este lupta legitimă pentru putere, adică prin participare democratică la alegeri.

Deci suntem în fața încălcării art. 41 din Constituție și art. 11 din Convenția Europeană.

Cu privire la restrângerea drepturilor electorale.

Parlamentul, introducând interdicții suplimentare de activitate a partidelor bazate pe criterii formale, care nu existau anterior, interdicții care au intrat în vigoare cu doar câteva luni înainte de ziua alegerilor și deschiderea unui mecanism urgent de dizolvare

a partidelor afectează direct principiul constituțional care garantează dreptul de a fi ales.

Conform art. 38 din Constituție, Voința poporului constituie baza puterii de stat care se exprimă prin alegeri libere iar dreptul de a fi ales este un drept garantat cetățenilor Republicii Moldova.

Art. 3 Protocolul I al Convenției Europene prevede dreptul la alegeri libere care să asigure libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ.

Potrivit art. 2 alin. (1) din Constituție, suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova. Această suveranitate este exercitată prin alegeri libere. Odată ce o bună parte din cetățeni sunt eliminați abuziv din dreptul său de a candida, atunci o parte din popor este limitat în dreptul său de a alege și exercita partea sa de suveranitate națională, deoarece există o probabilitate mare ca cei pentru care alegătorii au dorit să voteze să fie excluși din procesul electoral. *Fiecare alegător trebuie să aibă posibilitatea ca votul său să influențeze alcătuirea corpului legislativ, în caz contrar ar rămâne fără fond dreptul de vot, procesul electoral și, în cele din urmă, ordinea democratică în sine (Riza și alții împotriva Bulgariei, pct. 148).*

Mai jos vom reitera unele spețe relevante din jurisprudența CEDO care vin să argumenteze sfidarea de către Parlamentul RM atât a art. 38 din Constituție dar și a art. 3 protocolul I al Convenției europene.

În ceea ce privește cine se poate prevala de o presupusă încălcare a acestui aspect „pasiv”, Curtea a recunoscut că, atunci când legislația electorală sau măsurile luate de autoritățile naționale restrâng dreptul candidaților luați individual de a candida la alegeri pe lista unui partid, partidul respectiv poate, în această calitate, să se considere victima unei încălcări a art. 3 din Protocolul nr. 1, independent de candidații săi [Partidul Laburist Georgian împotriva Georgiei, pct. 72- 74; Riza și alții împotriva Bulgariei, pct. 142].

În cauza Tănase împotriva Moldovei (MC), Curtea s-a pronunțat asupra problemei dublei cetățenii, însă numai în raport cu art. 3 din Protocolul nr. 1. Aceasta a constatat existența unui consens potrivit căruia, în cazul în care se permite cetățenia multiplă, deținerea mai multor cetățenii nu ar trebui să constituie motiv de neeligibilitate pentru funcția de deputat, chiar dacă populația are diversitate etnică, iar numărul deputaților cu cetățenie multiplă riscă să fie ridicat.

Pentru a fi compatibilă cu Convenția, respingerea unei candidaturi trebuie să fie în primul rând legală, și anume să fie în special prevăzută de lege. În cauza Dicle și Sadak împotriva Turciei, reclamanții, deputații unui partid politic dizolvat, au fost condamnați la pedepse severe cu închisoarea pentru apartenența la o organizație ilegală. În urma unei hotărâri a Curții Europene, procesul lor a fost redeschis. Cu toate acestea, candidatura lor la alegerile parlamentare a fost respinsă pe motiv că nu și-au executat pedeapsa în totalitate. În cadrul examinării sale în temeiul art. 6 § 2 din Convenție, Curtea a constatat că din deciziile naționale reieșea că, în urma redeschiderii procesului, cauza trebuia judecată ca și cum ar fi fost judecată pentru prima dată. Curtea a concluzionat că menținerea condamnării inițiale în cazierul judiciar ale reclamanților și respingerea ulterioară a candidaturii lor nu erau prevăzute de lege și că, prin urmare, a fost încălcat art. 3 din Protocolul nr. 1.

Deși este mai puțin strict decât în privința aspectului activ al art. 3 din Protocolul nr. 1, controlul Curții asupra aspectului pasiv nu este totuși inexistent. În special, controlul de proporționalitate, deși relativ flexibil, este real. Curtea a constatat, în special, o serie de încălcări ale art. 3 din Protocolul nr. 1 din cauza caracterului disproporționat al sancțiunilor aplicate unor aleși după ce partidele lor politice au fost dizolvate pe motivul nerespectării integrității teritoriale și unității statului ori al menținerii caracterului laic al sistemului politic.

În cauza Ždanoka împotriva Letoniei (MC), reclamanta era membră a unui partid aflat la originea unei tentative de lovitură de stat în 1991. Ulterior, candidatura sa la alegeri a fost respinsă de mai multe ori din cauza activităților sale împreună cu partidul respectiv, continuate ulterior tentativei de lovitură de stat. Curtea a considerat că fosta poziție a reclamantei în partid, combinată cu comportamentul său în timpul tentativei de lovitură de stat, putea totuși justifica împiedicarea acesteia să se prezinte la alegerile parlamentare. Deși o astfel de restrângere nu ar putea fi acceptată, de exemplu, într-o țară cu un cadru de instituții democratice stabilit de zeci de ani sau de secole, aceasta ar putea fi considerată acceptabilă în Letonia, având în vedere contextul istorico-politic și amenințarea la adresa noii ordini democratice. Cu toate acestea, Curtea a adăugat că Parlamentul Lituaniei avea obligația de a asigura supravegherea permanentă a restrângerii în litigiu, pentru a-i pune capăt într-un termen scurt. Această concluzie era cu atât mai justificată în lumina stabilității sporite de care beneficiază acum Letonia, în special datorită integrării sale depline în structura europeană. Prin urmare, orice inacțiune a corpului legislativ leton în această privință ar putea determina Curtea să își reconsidere concluzia (pct. 132-135).

Ulterior, Curtea a subliniat din nou importanța trecerii timpului și **necesitatea reevaluării legislației privind legile lustrației**. În cauza *Ādamsons împotriva Letoniei*, reclamantului, fost prim-ministru, i s-a respins candidatura pe motiv că a fost agent KGB în trecut. Curtea a confirmat concluziile sale privind contextul istoric al țării. Cu toate acestea, a adăugat că, în timp, simpla suspiciune generală față de un grup de persoane nu mai era suficientă, iar autoritățile trebuiau să furnizeze argumente și probe suplimentare pentru a justifica o astfel de respingere. Legea aplicată în speță era pentru foștii agenți ai KGB. Având în vedere diversitatea funcțiilor acestui organ, noțiunea era prea vastă. În aceste condiții, nu mai era suficient doar să se constate că persoana în cauză făcuse parte din grupul respectiv. Deoarece acest grup a fost definit prea larg, o restrângere a drepturilor electorale ale membrilor lui ar fi trebuit să urmeze o abordare individualizată pentru a ține seama de comportamentul lor real. Necesitatea acestei individualizări a devenit tot mai importantă odată cu trecerea timpului. Reclamantul nu a fost niciodată acuzat că ar fi fost implicat în mod direct sau indirect în faptele rele ale regimului totalitar și nici în vreun act care să poată dovedi opoziție sau ostilitate față de restabilirea independenței Letoniei și a ordinii sale democratice. Mai mult decât atât, acesta a fost declarat neeligibil în mod oficial foarte târziu, după 10 ani de carieră militară și politică remarcabilă în Letonia restaurată. Astfel, doar motivele cele mai convingătoare ar putea justifica neeligibilitatea reclamantului în aceste condiții. În plus, perioada de 10 ani în care foștii agenți ai KGB puteau suferi restrângerile prevăzute de alte texte legislative a fost prelungită cu încă 10 ani fără ca Parlamentul sau Guvernul să fi prezentat motive în acest sens. Prin urmare, Curtea a concluzionat că prelungirea a avut un caracter vădit arbitrar față de reclamant.

În trei cauze îndreptate împotriva Turciei, Curtea a avut ocazia să examineze consecințele, pentru parlamentari aleși, ale dizolvării partidelor politice din care făceau parte. În cauza *Sadak și alții împotriva Turciei (nr. 2)*, un partid politic a fost dizolvat pe motivul nerespectării integrității teritoriale și a unității statului. Deputații aleși sub titulatura acestuia au fost automat privați de mandatul lor parlamentar. Curtea a considerat că ingerințele în libertatea de exprimare a unui parlamentar din opoziție necesitau un control dintre cele mai stricte. Revocarea mandatului parlamentar al reclamanților a fost automată și independentă de activitățile lor politice în nume propriu. Prin urmare, a fost o măsură de o severitate extremă și disproporțională față de orice scop legitim invocat.

În cauza *Kavakçı împotriva Turciei*, s-au adus restrângeri temporare asupra drepturilor politice ale reclamantei ca urmare a dizolvării definitive a partidului în

care era membră. Curtea a considerat că aceste măsuri aveau scopul de a păstra caracterul laic al regimului politic turc și că, având în vedere importanța acestui principiu pentru sistemul democratic din Turcia, măsura respectivă a urmărit scopurile legitime de apărare a ordinii și de protejare a drepturilor și libertăților celorlalți. În ceea ce privește proporționalitatea sancțiunii, pe de altă parte, dispozițiile constituționale referitoare la dizolvarea unui partid politic în vigoare la vremea respectivă aveau o întindere foarte mare. Toate faptele și afirmațiile membrilor puteau fi imputate partidului pentru a-l considera ca un centru de activități contrare Constituției și a decide dizolvarea lui. Nu s-a făcut nicio deosebire între diferitele grade de implicare ale membrilor în activitățile în litigiu. În plus, unii membri ai partidului – inclusiv președintele și vicepreședintele – aflați într-o situație comparabilă cu cea a reclamantei nu au suferit niciun fel de sancțiune. În consecință, **Curtea a concluzionat că sancțiunea nu a fost proporțională și că a fost încălcat art. 3 din Protocolul nr. 1.**

Într-o altă cauză având ca obiect revocarea mandatului unui deputat din același partid, **Curtea a reiterat constatarea încălcării art. 3 din Protocolul nr. 1**, dar a observat cu interes adoptarea unei modificări a Constituției care consolida statutul parlamentarilor și avea probabil ca efect scăderea frecvenței revocării unui mandat (Sobaci împotriva Turciei).

În cauza Lykourazos împotriva Greciei, Curtea a concluzionat că noua incompatibilitate profesională aplicabilă deputaților nu fusese anunțată înainte de alegeri și i-a surprins atât pe reclamant, cât și pe alegătorii săi în cursul mandatului. Aceasta a considerat că, examinând alegerea reclamantului în raport cu noul articol din Constituție, intrat în vigoare în 2003, fără a ține seama de faptul că alegerile au avut loc în aprilie 2000 în deplină legalitate, instanța internă l-a decăzut din funcțiile parlamentare și i-a privat pe alegătorii săi de candidatul pe care l-au ales în mod liber și democratic pentru a-i reprezenta timp de 4 ani, ceea ce constituie o încălcare a principiului încrederii legitime. În mod similar, în cauza Paschalidis, Koutmeridis și Zaharakis împotriva Greciei, Curtea a hotărât că revirimentul jurisprudențial imprevizibil ulterior alegerilor care a vizat calcularea coeficientului electoral, având ca efect pierderea mandatului de către mai mulți deputați, a constituit o încălcare a art. 3 din Protocolul nr. 1.

... restrângerea dreptului de a candida la alegeri, chiar dacă urmărește un scop legitim, nu trebuie să aibă ca efect înlăturarea caracterului efectiv al acestui drept deoarece fie condițiile sunt introduse prea târziu ori prea brusc, fie nu sunt suficient de clare. În cauza Lykourazos împotriva Greciei, un text de lege care introducea

incompatibilitatea mandatului de deputat cu orice alte activități profesionale le-a fost aplicată imediat deputaților în cursul actualului mandat, iar deputații au fost privați de mandatele lor, deși noua condiție nu existase în momentul alegerilor. Dar nu exista niciun motiv imperios pentru a justifica aplicarea acestei incompatibilități absolute. Pentru prima dată, Curtea a apelat la principiul încrederii legitime și, prin urmare, a constatat încălcarea art. 3 din Protocolul nr. 1. Curtea a aplicat din nou acest principiu în cauza Ekoglasnost împotriva Bulgariei. Deși niciuna dintre cele trei condiții noi introduse în legislația electorală nu ridică o problemă în sine, din cauza introducerii lor cu întârziere, partidul reclamant avea doar o lună să le îndeplinească. Curtea a considerat că respectivele condiții de participare la alegeri impuse formațiunilor politice fac parte din normele electorale fundamentale. Prin urmare, acestea ar fi trebuit să beneficieze de aceeași stabilitate temporală ca și celelalte elemente de bază ale sistemului electoral. De asemenea, Curtea a hotărât că dispozițiile în temeiul cărora i-a fost respinsă candidatura unui fost membru al clerului erau prea imprecise și, prin urmare, imprevizibile. În consecință, au acordat instanțelor electorale o marjă de apreciere excesivă și au lăsat prea mult loc pentru arbitrarul în aplicarea acestei restrângeri (Seyidzade împotriva Azerbaidjanului).

Legea contestată contravine standardelor și recomandărilor unanim recunoscute, aprobate de Comisia de la Veneția în Codul bunelor practici în materie electorală din 2002. Astfel, Înalțul for al Consiliului Europei a stabilit următoarele:

d. Privarea de dreptul de a alege și de a fi ales:

*i. privarea cetățenilor de dreptul de a alege și de a fi ales poate fi prevăzută, dar numai sub rezerva următoarelor **condiții cumulative**:*

ii. privarea trebuie să fie prevăzută de lege:

iii. principiul proporționalității trebuie să fie respectat; condițiile privării cetățenilor de dreptul de a fi ales pot fi mai flexibile decât cele prevăzute pentru dreptul de a alege;

iv. Suspendarea drepturilor electorale trebuie să se bazeze pe recunoașterea incapacității mintale sau condamnarea la privațiune de libertate prin hotărâre definitivă a instanței de judecată pentru comiterea unor infracțiuni grave.

v. Mai mult decât atât, suspendarea drepturilor politice sau constatarea incapacității mintale poate fi impusă numai prin hotărârea specială a instanței de judecată.

Astfel Comisia de la Veneția explică clară că trebuie să existe prevederi care ar reglementa clauzele suspendării drepturilor politice. Astfel de clauze trebuie să

corespundă unor condiții uzuale care impun restricții asupra drepturilor fundamentale, cu alte cuvinte, ele trebuie:

- să fie prevăzute de lege ;
- să respecte principiul proporționalității ;

- să se bazeze pe o interdicție pe motiv de incapacitate mintală sau condamnare la privațiune de libertate prin hotărârea definitivă a instanței de judecată pentru comiterea unei infracțiuni grave. Mai mult decât atât, suspendarea drepturilor politice ale persoanei poate fi dispusă numai printr-o decizie specială adoptată de o instanță judecătorească. Oricum, în cazul suspendării pe motiv de incapacitate mintală, astfel de decizii speciale pot viza incapacitatea și impune ipso jure privarea drepturilor civile. Cât privește exercitarea unei funcții publice, condițiile privării indivizilor de dreptul de a fi ales pot fi mai puțin severe decât cele care vizează dreptul de vot, iar decizia de a priva un individ de dreptul a fi ales poate corespunde prevederilor legale în cazul în care acitivitatea desfășurată de persoanele în exercițiul funcțiilor publice contravine intereselor publice majore.

Același Cod al bunelor practici recomandă egalitatea șanselor trebuie garantată tuturor partidelor și candidaților și trebuie să stimuleze statul să adopte o atitudine imparțială față de ei și să aplice aceeași legislație echitabil tuturor.

Comisia de la Veneția în opinia sa CDL-AD(2022)025e (cu privire la proiectul noului cod electoral) a conturat unele recomandări importante precum reconsiderarea limitărilor dreptului de vot și de a candida la alegeri. Comisia constant a exprimat poziția că orice modificare a legislației electorale trebuie să se bazeze pe următoarele elemente esențiale:

- O legislație clară și cuprinzătoare care să îndeplinească obligațiile internaționale și standarde și abordează recomandările anterioare;
- Adoptarea legislației prin consens larg, după ample consultări publice cu toate părțile interesate
- Angajamentul politic de a implementa integral o astfel de legislație, cu bună credință, în mod adecvat garanții procedurale și judiciare și mijloacele prin care să se evalueze în timp util orice pretins eșec de a face acest lucru.

La adoptarea normei legale contestate Parlamentul a ignorat în totalitate aceste recomandări.

Importanța alegerilor și respectării dreptului la vot a fost în atenția Curții Constituționale în mai multe cazuri. Mai jos vom reda unele principii generale statuate anterior de Curtea Constituțională a RM (HCC nr. 15/2015).

„37. Potrivit articolului 2 din Constituție, suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative.

38. Curtea reține că suveranitatea națională constă în dreptul poporului de a hotărî necondiționat asupra intereselor sale și de a le promova în formele stabilite de Legea Supremă. Acest principiu constituțional derivă din articolul 1 din Constituție, care consacră caracterul suveran al statului.

39. Curtea subliniază că, potrivit normei constituționale, suveranitatea națională poate fi exercitată de către popor în mod direct, prin participarea la alegerile în Parlament, în autoritățile administrației publice locale, precum și la referendumuri.

40. În Hotărârea nr.15 din 27 mai 2014 Curtea Constituțională a subliniat:

"46. [...] în sensul articolului 2 din Constituție, o democrație veritabilă poate fi constituită numai de către popor, prin exercitarea suveranității naționale în mod direct ori prin intermediul reprezentanților săi, aleși în cadrul unui scrutin democratic."

41. De asemenea, Comisia de la Veneția, în Codul de bună conduită în materie electorală, adoptat în cadrul celei de-a 52 sesiuni (Veneția, 18-19 octombrie 2002), a relevat următoarele:

"Democrația este, la fel ca și drepturile omului și supremația dreptului, unul din cei trei piloni ai patrimoniului constituțional european, precum și ai Consiliului Europei. Ea nu poate fi concepută fără alegeri, respectând un anumit număr de principii considerate democratice."

42. Curtea reiterează că dispozițiile constituționale ale articolelor 1 alin.(3) și 2 alin.(1) urmează a fi corelate cu prevederile articolului 38 din Legea Supremă, potrivit căruia voința poporului constituie baza puterii de stat, aceasta exprimându-se prin alegeri libere, care au loc în mod periodic, prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

43. Astfel, Curtea reține că dreptul de vot al cetățenilor Republicii Moldova de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, este consacrat expres prin dispozițiile art.38 alin.(2) din Constituție, fiind unul din drepturile electorale fundamentale.

44. Curtea menționează că realizarea în practică a dreptului de vot al cetățenilor are loc prin participarea la alegerile în Parlament, în autoritățile administrației publice locale, precum și la referendumuri.

45. În acest sens, Curtea, prin Hotărârea nr.15 din 27 mai 1998, a reținut că alegerile constituie nu numai un mijloc de exercitare de către cetățeni a drepturilor lor politice, consacrate de Constituție, ci și un mijloc de dotare a instituțiilor unui stat democratic cu o capacitate coerentă de expresie, pentru a face posibilă organizarea unor centre de decizie politică, eficiente și în măsură să imprime activității de stat o orientare general nefragmentată.

46. Astfel, fiind caracteristice unui stat de drept, alegerile și referendumul sunt instrumente prin excelență ale democrației directe, în care alegătorii își exprimă opțiunea.

47. Dreptul de vot, fiind un drept fundamental, potrivit art.4 din Constituție, urmează a fi interpretat și aplicat inclusiv prin raportare la garanțiile instituite în Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția europeană și Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, care stabilesc că voința poporului este baza puterii de stat.”

Restrângerea dreptului la libertatea de opinie și întrunirilor.

Norma contestată din Legea privind partidele politice limitează atât dreptul de asociere dar și orice drept al partidului de a comunica despre activitatea sa, de a difuza informații, organiza întruniri etc.

Dreptul la asociere și dreptul alegeri libere este strâns legat de alte două principii fundamentale protejate de Constituție și Convenția Europeană – dreptul la libera exprimare a opiniei și dreptul la libertatea de asociere. Nu pot exista alegeri libere dacă nu este posibil de a partaja liber idei și de a se asocia în vederea participării libere la alegeri.

Deja în mai multe cauze având ca obiect art. 10 din Convenție Curtea a subliniat interdependența dintre dreptul la alegeri libere și libertatea de exprimare. În aceste cauze s-a constatat că aceste drepturi, inclusiv libertatea de dezbateri politice, constituie baza oricărui regim democratic. Ambele drepturi sunt interdependente și se consolidează reciproc: de exemplu, libertatea de exprimare este una dintre „condițiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului în alegerea corpului legislativ”. Din acest motiv este deosebit de important, în perioada preelectorală, să se permită libera circulație a opiniei și informațiilor de orice fel (*Bowman împotriva Regatului Unit*, pct. 42).

Curtea Constituțională a RM a statuat aceleași principii (HCC nr. 12/2013), bazându-se pe jurisprudența consacrată a Curții Europene în această materie. Astfel, *Curtea Europeană a precizat că este deosebit de important de a avea un flux liber de opinii și informații în campaniile electorale. În cauza Bowman v. Regatul Unit Curtea Europeană a statuat:*

"[...] alegerile libere și libertatea de exprimare, în special libertatea dezbaterilor politice, formează împreună piatra de temelie a oricărui sistem democratic (a se vedea hotărârea Mathieu-Mohin și Clerfayt v. Belgia din 2 martie 1987, seria A, nr.113, §47 și hotărârea Lingens v. Austria din 8 iulie 1986, seria A, nr.113, §41-42). Cele două drepturi sunt legate unul de altul și operează pentru a se consolida reciproc: de exemplu, după cum a observat Curtea, în trecut, libertatea de exprimare este una dintre "condițiile" necesare pentru a asigura libertatea de exprimare a opiniei publicului în alegerea legislativului. Din acest motiv este deosebit de important ca opiniile și informațiile de toate tipurile să poată circula liber în perioada premergătoare alegerilor [...]"

64. În opinia Curții Europene, **limitările libertății de asociere impun o interpretare restrictivă** atât în privința enumerării lor, cât și a determinării domeniului de aplicare. Totodată, Curtea observă că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a statuat că "statele au un drept de control asupra conformității scopului și activității unei asociații cu regulile stabilite prin legislația națională, dar ele trebuie să-l utilizeze în așa fel, încât să corespundă obligațiilor asumate prin Convenție. Limitele libertății de asociere, prevăzute de art.11, impun o interpretare restrictivă, deoarece numai rațiuni convingătoare și imperative pot justifica o eventuală restrângere a exercițiului ei" (cauza Sidiripoulos și alții v. Grecia, §40).

...

114. În acest aspect, Comisia de la Veneția și OSCE/BIDD0 în Memoriul prezentat Curții menționează:

"Restricțiile impuse libertății de exprimare și libertății de asociere trebuie să răspundă unei nevoi sociale presante și să fie proporționale acesteia. La adoptarea lor, statele urmează să beneficieze de **o marjă de apreciere**, care le-ar permite să țină cont de valorile lor democratice și experiența istorică. Această discreție reflectă faptul că statele sunt cel mai bine plasate pentru a evalua situația de pe teritoriul lor și de a decide cu privire la măsurile pe care urmează să le adopte. În același timp, statele trebuie să ia în considerare importanța dreptului protejat și a accentelor speciale puse pe libertatea discursului politic și a asocierii partidelor politice. Comisia de la Veneția și OSCE/BIDD0 subliniază faptul că, potrivit standardelor internaționale, libertatea exprimării se extinde și asupra informației sau ideilor care pot fi interpretate ca ofensatoare, șocante și deranjante."

Cu referire la restrângerea unor drepturi fundamentale.

Prin restrângerea drepturilor fundamentale la opinie, întrunire, asociere și alegeri, pentru criteriile de formă excesive, Parlamentul a depășit limitele stabilite la art. 54 din Legea Supremă.

Articolul 54 din Constituție nu consacră drepturi sau libertăți, ci exprimă dreptul statului și al organelor sale de a restrânge exercițiul unor drepturi sau libertăți. Prin utilizarea cuvântului *restrângerea* se presupune că exercițiul drepturilor nu este suspendat sau anulat în genere, ci numai limitat, realizându-se sub anumite aspecte, ca și până la survenirea situației de restrângere. Iar prin folosirea cuvântului *exercițiului* se presupune limitarea temporară a modalităților de realizare a dreptului, acesta existând în continuare și neputând fi afectat în substanța sa, așa cum prevede alin. (1).

Declarația Universală a Drepturilor Omului, în art. 29 alin. (2), se referă la posibilitatea restrângerii exercițiului unor drepturi: *În exercitarea drepturilor și libertăților sale, fiecare persoană este supusă: numai îngrădirilor stabilite de lege în scopul exclusiv al asigurării recunoașterii și respectului drepturilor și libertăților celorlalți și în vederea satisfacerii cerințelor juste ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale, într-o soci- etate democratică.*

Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, în art. 4, art. 5 alin. (2), art. 8 alin. (2), prevede posibilitatea restrângerilor și derogărilor de la drepturile pe care le cuprinde: *Nu se poate admite nicio restricție sau derogare de la drepturile fundamentale ale omului, recunoscute sau în vigoare în orice țară în virtutea unor legi, convenții, regulamente sau cutume, sub pretextul că prezentul Pact nu recunoaște aceste drepturi sau le recunoaște într-o măsură mai mică.*

Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, în art. 4 alin. (1), art. 5 alin. (2), art. 12 alin. (3), art. 18-19, art. 21, art. 22 alin. (2), prevede posibilitatea restrângerilor și derogărilor de la drepturile pe care le cuprinde: *Drepturile nu pot face obiectul unor restricții decât dacă acestea sunt prevăzute prin lege, necesare pentru a ocroti securitatea națională, ordinea publică, sănătatea și moralitatea publică sau drepturile și libertățile altora și sunt compatibile cu celelalte drepturi recunoscute în prezentul Pact.*

Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în art. 9 alin. (2), art. 10 alin. (2), art. 11 alin. (2) și art. 2 din Protocolul nr. 4 la CEDO, stabilește posibilitatea restrângerii drepturilor: *Exercitarea dreptului nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor penale, protecția sănătății sau a moralei, ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.*

Așadar, potrivit actelor internaționale, **restrângerile și derogările** sunt admisibile dacă:

- a) sunt necesare într-o societate democratică și sunt prevăzute expres de lege;
- b) se impun pentru a proteja securitatea națională, ordinea, sănătatea sau morala publică, drepturile și libertățile celorlalți;
- c) sunt stabilite exclusiv în vederea favorizării binelui general într-o societate democratică;
- d) sunt impuse pentru membrii forțelor armate și poliției.

Prin prevederile alin. (1) al art. 54, legiuitorul constituant a statuat că *în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului*. Această normă constituțională protejează dreptul în substanța sa și prescrie fără echivoc că, odată declarat în Constituție, dreptul nu mai poate fi suspendat sau anulat.

De fapt, norma constituțională consacra un principiu potrivit căruia un drept constituțional obținut nu mai poate fi suprimat sau diminuat prin legi organice sau alte acte normative.

Pentru determinarea mai clară a prevederilor constituționale cuprinse în alin. (1) al art. 54 se impun o serie de precizări. Norma constituțională admite restrângerea exercițiului drepturilor și libertăților fundamentale în următoarele condiții:

1. *Ingerința trebuie să fie prevăzută de lege*. Deoarece nu se precizează prin ce fel de lege, dispoziția constituțională trebuie interpretată astfel:

- a) restrângerea exercițiului unui drept prevăzut expres și clar de Constituție sau al unui drept stabilit prin lege organică se efectuează prin lege organică;
- b) restrângerea unui drept stabilit de o lege ordinară se efectuează prin lege organică sau ordinară.

2. *Ingerința corespunde normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional*. În acest sens, restricția trebuie să fie compatibilă cu reglementările celor mai importante instrumente universale în domeniul protecției drepturilor omului, cum sunt: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice și Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

3. *Ingerința constituie o măsură necesară într-o societate democratică*. Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, termenul *necesar* implică existența unei *nevoi sociale imperioase*. Întrucât statele au îndatorirea de a garanta respectarea drepturilor și libertăților, acestora li se recunoaște și o *anumită marjă de apreciere*, fie că este vorba despre legislatorul național, fie de alte organe ale statului, inclusiv de instanțele judecătorești, chemate să interpreteze și să aplice prevederile legislației în vigoare.

4. *Ingerința trebuie să fie proporțională scopului urmărit*. Luând în

considerație faptul că natura restrângerii este criteriul după care se apreciază proporționalitatea acesteia, este importantă ideea că restrângerea trebuie să se facă în favoarea interesului general, adică să existe circumstanțe în care restrângerea nu ar afecta interesul general, ci i-ar aduce beneficii.

Mai sunt de menționat o serie de principii și considerații de care trebuie să se țină cont la aplicarea alin. (2) din art. 54 al Constituției:

– Restrângerea nu trebuie să fie discriminatorie (pe motive de rasă, sex, religie, limbă sau origine socială). Considerăm însă că ar putea exista o restrângere justificată și legală în legătură cu apartenența politică a unei persoane, atunci când partidul acesteia este interzis sau limitat în acțiuni, deoarece pune în pericol ordinea de drept sau morală.

– Pe lângă restrângerile analizate, există anumite restrângeri formulate chiar în conținutul drepturilor și al libertăților fundamentale (art. 32 alin. (2); art. 34 alin. (3); art. 41 alin. (7) din Constituție).

– Restrângerile trebuie să vizeze întotdeauna un drept determinat sau lesne determinabil și să nu afecteze exercitarea altor drepturi sau libertăți.

Alin. (3) din art. 54 consacră o excepție de la norma generală, stabilind că *prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24*. Astfel, normele din alin. (3) interzic restrângerea exercițiului unor drepturi, conferindu-le de fapt statutul de drepturi absolute. Aceste drepturi sunt:

- a) accesul liber la justiție (art. 20);
- b) prezumția nevinovăției (art. 21);
- c) neretroactivitatea legii (art. 22);
- d) dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle (art. 23);
- e) dreptul la viață și la integritate fizică și psihică (art. 24).

Alin. (4) al art. 54 precizează că *restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății*. În acest fel, la condițiile și cazurile când poate fi restrâns exercițiul unor drepturi, se mai adaugă necesitatea respectării a încă două principii: cel al proporționalității și cel al neafectării substanței dreptului.

1. **Principiul proporționalității** presupune că orice restrângere trebuie stabilită și aplicată numai în scopul pentru care a fost prevăzută și în limitele strict necesare, în funcție de situația care o justifică.

Dacă nu există dispoziții legale care să determine limitele proporționalității, problema se soluționează pornind de la situațiile și circumstanțele concrete (de fapt), care trebuie verificate și apreciate de către autoritatea (instanța) în fața căreia se invocă ne-proporționalitatea (spre exemplu, nu va putea fi restrâns exercițiul dreptului la viața intimă și privată pe motivul că cei care îl exercită completează împotriva siguranței naționale).

În legătură cu principiul proporționalității, este semnificativă ideea că

restrângerea trebuie să se facă în vederea favorizării interesului general.

2. **Principiul neafectării substanței dreptului.** Dacă exercițiul dreptului este doar restrâns, în afara limitelor respective exercițiul este liber, prin urmare, substanța dreptului rămâne neatinsă. Pe de altă parte, acest principiu interzice pierderea unor drepturi dobândite anterior și reconsiderarea beneficiului produs prin dobândirea lor, deoarece un drept dobândit este întotdeauna rezultatul direct al unor factori obiectivi, iar pierdere sau reconsiderarea lui trebuie să aibă suporturi obiective și legale, explicite.

Analizând tot contextul în care au fost adoptate normele contestate, constatăm că legiuitorul nu a îndeplinit cerințele prevăzute de art. 54 din Constituție referitor la necesitatea restrângerii dreptului la opinie, întrunire, asociere și alegeri.

G. Cerințele autorului sesizării

În temeiul celor expuse mai sus, în baza articolului 135, alineatul (1), litera a) și g) din Constituția Republicii Moldova, a articolul 4 alin. (1) din Legea nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională solicităm Curții Constituționale a Republicii Moldova următoarele:

A. Primirea și acceptarea spre examinare a prezentei excepții de neconstituționalitate.

B. Verificarea constituționalității prevederilor de la alin. (1¹) – (1³) de la art. 3, alin. (3¹)-(3²) de la art. 8, alin. (3¹)-(3⁵) și alin. (5¹)-(5²) de la art. 21 a Legii nr. 294/2007 privind partidele politice (în redacția Legii nr. 100/2025), în raport cu art. art. 1 alin. (3), 22, 23, 32, 38, 41, 54 și 135 din Constituția Republicii Moldova, precum și art. art. 6, 10, 11, 3 protocolul I al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului.

H. Declarația și semnătura autorului sesizării

Autorul excepției de neconstituționalitate declară pe propria sa onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice, fapt pentru care semnează:

Cu stimă,

Autor al sesizării

Digitally signed by Beschieru Alexandru
Date: 2025.08.27 22:13:00 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

MOLDOVA EUROPEANĂ

Colegiul Civil, Comercial și de Contencios administrativ
al Curții de Apel Centru

02 septembrie 2025
Instanța de judecată compusă din:
Președintele ședinței, judecător –
Judecătorii –

mun. Chișinău

Ana Panov
Svetlana Panov și Elena Bolocan

Grefier –

Andreea Caracaș

Examinând în ședință de judecată publică în limba de stat cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva PP „Renaștere”, PP „Șansă”, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și PP „Victorie”, intervenienți accesorii Comisia Electorală Centrală și Serviciul de Informații și Securitate, privind constatarea calității de partide politice succesoare ale unui partid politic declarat neconstituțional și dizolvarea partidelor politice, –

C o n s t a t ă :

I. Cererea de chemare în judecată și cererea privind aplicarea măsurilor asigurătorii:

În data de 11 august 2025 Ministerul Justiției al Republicii Moldova s-a adresat în instanța de judecată, Curtea de Apel Centru, cu cerere de chemare în judecată împotriva PP „Renaștere”, PP „Șansă”, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și PP „Victorie”, intervenienți accesorii Comisia Electorală Centrală și Serviciul de Informații și Securitate, privind constatarea calității de partide politice succesoare ale unui partid politic declarat neconstituțional și dizolvarea partidelor politice. Reclamantul revendică după cum urmează infra:

- a constata în privința Partidului Politic „Renaștere” calitatea de partid politic succesor la Partidului Politic „Șor” declarat neconstituțional prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 19 iunie 2023 și a dizolva Partidul Politic Partidul „Renaștere”;

- a constata în privința Partidului Politic „Șansă” calitatea de partid politic succesor al Partidului Politic „Șor” declarat neconstituțional prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 19 iunie 2023 și a dizolva Partidul Politic „Șansă”;

- a constata în privința Partidului Politic „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” calitatea de partid politic succesor al Partidului Politic „Șor” declarat neconstituțional prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 19 iunie 2023 și a dizolva Partidul Politic „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei”;

- a constata în privința Partidului Politic „Victorie” calitatea de partid politic succesor al Partidului Politic „Șor” declarat neconstituțional prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 19 iunie 2023 și a dizolva Partidul Politic „Victorie”.

În drept, reclamantul invocă prevederile art. art. 3 alin. (1/1)-(1/3), 22 alin. (2) lit. f) și art. 22 alin. (2/1) și art. 21 alin. (3/3) și (3/4) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice.

În același timp, reclamantul a solicitat a aplica, prin adoptarea încheierii, măsura asiguratorie prin care a dispune limitarea activității PP „Renaștere”, PP „Șansă”, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și PP „Victorie” pe perioada examinării cauzei, până la pronunțare în fond, conform art. 22 alin. (2/1) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice.

I.I. Procedura de judecare a cauzei: Potrivit fișei de repartizare a dosarului, se confirmă că dosarul civil nr. 2-25114627-02-2-11082025-1, pe data de 11.08.2025, ora 16:44, cu gradul de complexitate 9,30, a fost repartizat judecătorului Elena Bolocan în mod automat-aleatoriu pe data de 11.08.2025 ora 16:44 – cu mențiunea că judecătorul Elena Bolocan face parte din completul de judecată nr. 5 compus din: Ana Panov - președintele completului, judecătorii Elena Bolocan și Svetlana Vișcu, constituit în temeiul Dispoziției președintelui interimar al Curții de Apel Centru nr. 23 din 25 iunie 2025.

În temeiul încheierii Curții de Apel Centru din 18 august 2025, cererea de chemare în judecată a fost acceptată spre examinare cu intentarea procesului civil, respectiv pregătirea cauzei pentru dezbateri judiciare, expediind *pârâților și intervenienților accesorii* copia cererii de chemare în judecată împreună cu înscrisurile anexate, prin care se solicită inclusiv aplicare măsurilor asigurătorii – *expediate participanților la proces în data de 18 august 2025 la adresa electronică cunoscută și utilizată de către aceștia*.

În acest context, este întemeiat a reține că, în temeiul art. 100 alin. (1) CPC, actele de procedură se comunică participanților la proces și persoanelor interesate, contra semnătură, prin intermediul persoanei împuternicite, prin poștă, cu scrisoare recomandată și cu aviz de primire, prin intermediul biroului executorului judecătoresc, **la adresa electronică indicată în cererea de chemare în judecată** sau înregistrată prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, sau prin alte mijloace care să asigure transmiterea textului cuprins în act și confirmarea primirii lui, precum și prin delegație judiciară.

În temeiul art. 100 alin. (1/1) CPC, actele de procedură ale instanței de judecată se comunică autorităților publice, persoanelor juridice de drept privat și avocaților prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor, la care aceștia sînt conectați **prin adresa electronică indicată în cererea de chemare în judecată, în mandatul de avocat, în alte acte ce atestă utilizarea poștei electronice**. Actele de procedură expediate prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor se consideră comunicate.

I. II. Cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate:

În data de 28 august 2025 PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” a depus cerere prin care solicită ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 3 alin. (1/1) – (1/3), art. 8 alin. (3/1)-(3/2), de la art. 21 alin. (3/1)-(3/5) și alin. (5/1)-(5/2) a Legii nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva PP „Renaștere”, PP „Șansă”, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și PP „Victorie”, intervenienți accesorii Comisia Electorală Centrală și Serviciul de Informații și Securitate, privind constatarea calității de partide politice succesoare ale unui partid politic declarat neconstituțional și dizolvarea partidelor politice, cerere depusă în conformitate cu prevederile art. 12/1 Cod de procedură civilă al RM și art. 135 alin. (1) lit. a) și art. 136 din Constituția Republicii Moldova și nemijlocit hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016.

Referitor la temeinicia înaintării prezentei cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate, invocă că, obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie prevederile de la alin. (1/1) – (1/3) de la art. 3, alin. (3/1)-(3/2) de la art. 8, alin. (3/1)-(3/5) și alin. (5/1)-(5/2) de la art. 21 a Legii nr. 294/2007 privind partidele politice (în redacția Legii nr. 100/2025).

În temeiul art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, art.4 alin. (1), lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, soluționarea excepțiilor de neconstituționalitate a actelor normative, ține de competența Curții Constituționale. Sub acest aspect, norma vizată în prezenta cerere, constituie obiect al controlului de constituționalitate.

În același context, indică asupra faptului că ridicarea excepției de neconstituționalitate este solicitată de reclamant dat fiind că anume de la aceste prevederi legale, modificate recent de către legiuitor, urmează a fi aplicate la soluționarea prezentei cauze și anume – constatarea succesiunii, limitarea activității și dizolvarea partidelor politice, prevederi legale care nu au constituit, anterior, obiect de examinare în fața Curții Constituționale.

I.III. Opinia părților cu privire la cererea privind încetarea procesului:

În cadrul ședinței de judecată, reprezentantul reclamantului Ministerul Justiției al Republicii Moldova, Daniel Pantea, de principiu, nu a obiectat privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 3 alin. (1/1) – (1/3), art. 8 alin. (3/1)-(3/2), de la art. 21 alin. (3/1)-(3/5) și alin. (5/1)-(5/2) a Legii nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva PP „Renaștere”, PP „Șansă”, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și PP „Victorie”, intervenienți accesorii Comisia Electorală Centrală și Serviciul de Informații și Securitate, privind constatarea calității de partide politice succesoare

ale unui partid politic declarat neconstituțional și dizolvarea partidelor politice, urmând ca instanța de judecată să se expună asupra admisibilității cererii.

În cadrul ședinței de judecată, reprezentantul intervenientului accesoriu, Comisia Electorală Centrală, Ruslan Nastas, de principiu, nu a obiectat privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 3 alin. (1/1) – (1/3), art. 8 alin. (3/1)-(3/2), de la art. 21 alin. (3/1)-(3/5) și alin. (5/1)-(5/2) a Legii nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva PP „Renaștere”, PP „Șansă”, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și PP „Victorie”, intervenienți accesorii Comisia Electorală Centrală și Serviciul de Informații și Securitate, privind constatarea calității de partide politice succesoare ale unui partid politic declarat neconstituțional și dizolvarea partidelor politice, urmând ca instanța de judecată să se expună asupra admisibilității cererii.

În cadrul ședinței de judecată reprezentantul intervenientului accesoriu Serviciul de Informații și Securitate, Radu Fria, a solicitat admiterea cererii cu ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 3 alin. (1/1) – (1/3), art. 8 alin. (3/1)-(3/2), de la art. 21 alin. (3/1)-(3/5) și alin. (5/1)-(5/2) a Legii nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva PP „Renaștere”, PP „Șansă”, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și PP „Victorie”, intervenienți accesorii Comisia Electorală Centrală și Serviciul de Informații și Securitate, privind constatarea calității de partide politice succesoare ale unui partid politic declarat neconstituțional și dizolvarea partidelor politice, urmând ca instanța de judecată să se expună asupra admisibilității cererii.

II. Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ, audiind argumentele părților, prin prisma materialelor cauzei civile, fără a examina temeinicia sesizării, limitându-se doar la întrunirea condițiilor legale de ridicare a excepției de neconstituționalitate, ajunge la concluzia să admită parțial cererea reprezentantului pârâtului și să ridice excepția de neconstituționalitate, luând în considerație argumente reținute infra.

Obiectul juridic al acțiunii civile îl constituie cererea de chemare în judecată depusă de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva PP „Renaștere”, PP „Șansă”, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și PP „Victorie”, intervenienți accesorii Comisia Electorală Centrală și Serviciul de Informații și Securitate, privind constatarea calității de partide politice succesoare ale unui partid politic declarat neconstituțional și dizolvarea partidelor politice. Reclamantul revendică după cum urmează infra:

- a constata în privința Partidului Politic „Renaștere” calitatea de partid politic succesor la Partidului Politic „Șor” declarat neconstituțional prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 19 iunie 2023 și a dizolva Partidul Politic „Renaștere”;

- a constata în privința Partidului Politic „Șansă” calitatea de partid politic succesor al Partidului Politic „Șor” declarat neconstituțional prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 19 iunie 2023 și a dizolva Partidul Politic „Șansă”;

- a constata în privința Partidului Politic „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” calitatea de partid politic succesor al Partidului Politic „Șor” declarat neconstituțional prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 19 iunie 2023 și a dizolva Partidul Politic „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei”;

- a constata în privința Partidului Politic „Victorie” calitatea de partid politic succesor al Partidului Politic „Șor” declarat neconstituțional prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 10 din 19 iunie 2023 și a dizolva Partidul Politic „Victorie” – **în toate cazurile reclamantul a invocat aplicabilitatea prevederilor art. 3 alin. (1/1)-(1/3), 22 alin. (2) lit. f), art. 22 alin. (2/1) și art. 21 alin. (3/3) și (3/4) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice.**

În temeiul încheierii Curții de Apel Centru din 19 august 2025, a fost admisă cererea reclamantului Ministerul Justiției al Republicii Moldova privind aplicarea măsurilor asiguratorii și s-a limitat activitatea partidelor politice PP „Renaștere”, PP „Șansă”, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și PP „Victorie”, pe perioada examinării cauzei civile intentate la cererea de chemare în judecată depusă de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva PP „Renaștere”, PP „Șansă”, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și PP „Victorie”, intervenienți accesorii Comisia Electorală Centrală și Serviciul de Informații și Securitate, privind constatarea calității de partide politice succesoare ale unui partid politic declarat

neconstituțional și dizolvarea partidelor politice, până la pronunțarea în fond, în temeiul prevederilor generale ale art. 174 Cod de procedură civilă al RM coroborat cu prevederile speciale ale art. art. 22 alin. (2) lit. f), art. 22 alin. (2/1), art. 21 alin. (3/3) și (3/4) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice.

În continuare, Colegiul constată că, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” solicită ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 3 alin. (1/1) – (1/3), art. 8 alin. (3/1)-(3/2), de la art. 21 alin. (3/1)-(3/5) și alin. (5/1)-(5/2) a Legii nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025, în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva PP „Renaștere”, PP „Șansă”, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și PP „Victorie”, intervenienți accesorii Comisia Electorală Centrală și Serviciul de Informații și Securitate, privind constatarea calității de partide politice succesoare ale unui partid politic declarat neconstituțional și dizolvarea partidelor politice.

În această privință, Colegiul reține că, în conformitate cu art. 12/1 alin. (1) Cod de procedură civilă al RM, **în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor**, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.

În conformitate cu art. 12/1 alin. (2) Cod de procedură civilă al RM, la *ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:* a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

În temeiul art. 12/1 alin. (3)-(5) Cod de procedură civilă al RM, *ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă pînă la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amână pledoariile.* Dacă nu sînt întrunite cumulativ condițiile specificate la alin. (2), instanța refuză ridicarea excepției de neconstituționalitate printr-o încheiere care poate fi atacată odată cu fondul cauzei. Instanța de judecată poate ridica excepția de neconstituționalitate doar dacă cererea de chemare în judecată sau cererea de apel a fost acceptată în modul prevăzut de lege ori dacă cererea de recurs împotriva hotărârii sau deciziei curții de apel a fost declarată admisibilă conform legii.

În același context, judecătorul reține că, în temeiul Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate), Curtea a decis după cum urmează:

În cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională;

-excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu;

-sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza;

- judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; (2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

În acest context, Colegiul reține că, **acțiunea civilă deferită justiției de Ministerul Justiției este întemeiată pe prevederile art. 3 alin. (1/1) – (1/3), art. 21 alin. (3/2)-(3/4) și art. 22 alin. (2) lit. f) și art. 22 alin. (2/1) a Legii nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025.**

În drept, reieșind din obiectul juridic al acțiunii înaintate, Colegiul reține că, în conformitate cu art. 32 alin. (1) Cod de procedură civilă al RM, nimeni nu poate fi lipsit, fără consimțământul său, de dreptul la judecarea cauzei sale de către o instanță sau de judecătorii în a căror competență cauza respectivă este dată prin lege, cu excepția cazurilor expres stabilite de prezentul cod.

În temeiul art. 33 alin. (1) Cod de procedură civilă al RM, **instanțele judecătorești judecă toate cauzele civile cu participarea persoanelor fizice, persoanelor juridice și autorităților publice privind apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime încălcate sau contestate, cauze pentru care legea nu prevede competența altor organe.**

În această privință, completul de judecată reține că, în conformitate cu prevederile art. 3 alin. (1/1)-(1/3) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice: (1/1) Se interzice, ca fiind considerată exercitare frauduloasă a dreptului la asociere politică, crearea și înregistrarea unui nou partid politic și utilizarea unui partid politic înregistrat, pentru a continua sau a relua, în calitate de partid politic succesor, activitatea unui partid politic declarat neconstituțional.

(1/2) Constatarea calității de partid politic succesor al unui partid politic declarat neconstituțional se efectuează de către instanța de judecată, ținându-se cont de conexiunile, de similitudinile substanțiale dintre partidele politice respective, dacă se dovedește, prin probe, că partidul politic care a fost creat și urmează a fi înregistrat ori partidul politic înregistrat urmărește continuarea sau reluarea activității unui partid politic declarat neconstituțional. În acest sens, se iau în considerare circumstanțele prevăzute în pct. pct. 1) – 7).

(1/3) Prevederile alin. (11) și (12) se aplică: a) în raport cu relațiile dintre un partid politic și persoanele prevăzute la alin. (12) pct. 1) lit. a) – pentru o perioadă de 5 ani de la data pronunțării hotărârii Curții Constituționale prin care partidul politic a fost declarat neconstituțional;

b) în raport cu relațiile dintre un partid politic și persoanele prevăzute la alin. (12) pct. 1) lit. b) – pentru o perioadă de 4 ani de la data pronunțării hotărârii Curții Constituționale prin care partidul politic a fost declarat neconstituțional;

c) în raport cu relațiile dintre un partid politic și persoanele, faptele sau circumstanțele prevăzute la alin. (12) pct. 1) lit. c) și pct. 2)–7) – la momentul survenirii premiselor aplicării prevederilor în cauză, dar nu mai târziu de 3 ani de la săvârșirea faptei sau de la survenirea circumstanțelor respective.

În continuare, în conformitate cu art. 22 alin. (1) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, partidul politic își încetează activitatea prin: c) dizolvare prin hotărâre definitivă a Curții de Apel Centru, la cererea Ministerului Justiției.

În conformitate cu art. 22 alin. (2) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, Ministerul Justiției, din oficiu sau la sesizarea Ministerului Afacerilor Interne, a Procuraturii Generale, a Comisiei Electorale Centrale ori a Agenției Servicii Publice, **înaintea către Curtea de Apel Centru o acțiune prin care cere dizolvarea partidului politic dacă există cel puțin unul dintre următoarele temeiuri:** f) activitatea partidului politic cade sub incidența art. 3 alin. (1/1) și (1/2).

În conformitate cu art. 22 alin. (2/1) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, în cazul în care dizolvarea partidului politic este cerută pentru temeiurile prevăzute la alin. (2) lit. b), d) și f) din prezentul articol, Ministerul Justiției poate cere instanței de judecată dispunerea, în calitate de măsură asiguratorie, a limitării activității partidului politic pe perioada examinării cauzei, până la pronunțarea în fond, conform prevederilor art. 2/1 care se aplică în mod corespunzător. [Art.22 al.(2/1) introdus prin LP100 din 13.06.25, MO317-319/14.06.25 art.345; în vigoare 14.06.25]

În conformitate cu art. 22 alin. (2/2) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, cererea Ministerului Justiției prin care se cere dizolvarea partidului politic este examinată de către Curtea de Apel Centru în termen de două luni. Hotărârea judecătorească privind limitarea activității partidului politic este definitivă și executorie, însă poate fi atacată cu recurs în termen de 10 zile. Cererea de recurs se examinează de Curtea Supremă de Justiție în termen de 15 zile.

[Art.22 al.(22) introdus prin LP100 din 13.06.25, MO317-319/14.06.25 art.345; în vigoare 14.06.25]

În conformitate cu art. 22 alin. (2/3) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, în cadrul examinării acțiunii Ministerului Justiției privind dizolvarea partidului politic, instanța de judecată, dacă constată că încălcările invocate în acțiune nu sunt suficient de grave pentru a justifica dizolvarea partidului politic, poate dispune, în calitate de măsură alternativă, limitarea activității partidului politic respectiv. [Art.22 al.(2/3) introdus prin LP100 din 13.06.25, MO317-319/14.06.25 art.345; în vigoare 14.06.25]

În conformitate cu art. 21 alin. (3/2) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, luând în considerare gravitatea încălcărilor admise de către partidul politic, existența unui pericol real și iminent de producere a unor consecințe iremediabile pentru valorile democratice și pentru ordinea de drept a Republicii Moldova prin continuarea desfășurării activităților ilegale ale partidului politic, Ministerul Justiției poate cere instanței de judecată să dispună, în calitate de măsură asiguratorie, limitarea activității partidului politic pe perioada examinării cauzei, până la pronunțarea în fond, prezentând, în acest sens, argumentele și probele care să ateste situațiile respective. [Art.21 al.(3²) introdus prin LP100 din 13.06.25, MO317-319/14.06.25 art.345; în vigoare 14.06.25]

În conformitate cu art. 21 alin. (3/3) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, la examinarea cererii privind dispunerea, în calitate de măsură asiguratorie, a limitării activității partidului politic, instanța de judecată citează participanții la proces și, în termen de 3 zile de la depunerea cererii de aplicare a măsurii asiguratorii privind limitarea activității partidului politic, decide, prin încheiere executorie, cu privire la limitarea activității partidului politic în calitate de măsură asiguratorie. Părțile în proces sunt obligate să se prezinte în fața instanței de judecată. [Art.21 al.(3³) introdus prin LP100 din 13.06.25, MO317-319/14.06.25 art.345; în vigoare 14.06.25]

În conformitate cu art. 21 alin. (3/4) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, încheierea cu privire la aplicarea sau respingerea aplicării măsurii asiguratorii privind limitarea activității partidului politic poate fi atacată cu recurs separat de fondul cauzei. Cererea de recurs se examinează de către Curtea Supremă de Justiție în termen de 5 zile. [Art.21 al.(3⁴) introdus prin LP100 din 13.06.25, MO317-319/14.06.25 art.345; în vigoare 14.06.25]

În conformitate cu art. 21 alin. (5) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, pe perioada limitării activității partidului politic, acestuia îi este interzisă participarea individuală sau în comun la alegeri și referendumuri, producerea, furnizarea, distribuția și difuzarea publicității politice, fondarea mijloacelor de informare în masă, organizarea întrunirilor, a mitingurilor, a demonstrațiilor, a pichetărilor și a altor acțiuni publice, folosirea tuturor tipurilor de depuneri bancare, cu excepția cazurilor când sunt necesare decontări cu contractanții, decontări aferente îndeplinirii contractelor individuale de muncă, decontări pentru repararea prejudiciilor cauzate prin acțiunile partidului politic, decontări pentru plata impozitelor, a taxelor și amenzilor.

În conformitate cu art. 21 alin. (5/1) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, la aplicarea măsurii asiguratorii privind limitarea activității partidului politic se aplică interdicțiile prevăzute la alin. (5). [Art.21 al.(5¹) introdus prin LP100 din 13.06.25, MO317-319/14.06.25 art.345; în vigoare 14.06.25]

În conformitate cu art. 21 alin. (5/2) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, hotărârea și încheierea prin care s-a dispus limitarea activității partidului politic se expediază de instanța de judecată, în termen de cel mult 24 de ore din momentul pronunțării, în adresa părților la proces și a autorităților competente pentru punere în executare, iar acestea, la rândul lor, notifică instanța de judecată și Ministerul Justiției despre rezultatele executării. [Art.21 al.(5²) introdus prin LP100 din 13.06.25, MO317-319/14.06.25 art.345; în vigoare 14.06.25] – **prevederi normative aplicabile cauzei civile, reieșind din limitele obiectului juridic al acțiunii înaintate.**

În rest, în ceea ce privește prevederile art. 8 alin. (3/1)-(3/2) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, care reglementează că, prin derogare de la prevederile alin. (3), în cazul în care, la înregistrarea partidului politic, Agenția Servicii Publice atestă existența unei situații prevăzute la art. 3 alin. (1¹) și (1²), aceasta suspendă procedura administrativă și sesizează Curtea de Apel Centru înaintând o cerere de chemare în judecată prin care solicită instanței de judecată

să se pronunțe pe marginea calității de partid politic succesori al partidului politic a cărui înregistrare este solicitată în raport cu un partid politic declarat neconstituțional. În baza hotărârii judecătorești definitive, Agenția Servicii Publice emite decizia corespunzătoare prevăzută la alin. (3). *[Art.8 al.(3¹) introdus prin LP100 din 13.06.25, MO317-319/14.06.25 art.345; în vigoare 14.06.25]*

(3²) În vederea întocmirii și depunerii cererii de chemare în judecată prevăzute la alin. (3¹), Agenția Servicii Publice este în drept să solicite informații relevante Ministerului Justiției, Ministerului Afacerilor Interne, Procuraturii Generale și Comisiei Electorale Centrale. *[Art.8 al.(3²) introdus prin LP100 din 13.06.25, MO317-319/14.06.25 art.345; în vigoare 14.06.25]*

Precum și prevederile art. 21 alin. (3/1) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, care prevede că, Ministerul Justiției se poate adresa direct în instanța de judecată, fără a parcurge procedura prealabilă indicată la alin. (2), cerând limitarea activității partidului politic pe un termen de până la 12 luni, în cazul acțiunilor sau inacțiunilor menționate la alin. (1) și (1¹) care amenință suveranitatea, independența, integritatea teritorială, securitatea națională, ordinea și siguranța publică, însoțite de: a) acțiuni de subminare a proceselor electorale; b) campanii de dezinformare, incitare la ură, propaganda agresivității militare, mesaje cu conținut extremist, cu conținut cu caracter terorist sau care, în alt mod, prezintă o amenințare pentru securitatea națională; c) acte de corupere pe scară largă a alegătorilor; d) finanțare ilegală sau acordare ilegală de servicii sau valori materiale partidului politic ori concurenților electorali ai acestuia; e) acțiuni de spălare a banilor sau introducerea în țară, în mod sistematic și ilegal, a mijloacelor financiare pentru activități curente sau electorale ale partidului politic; f) acțiuni de planificare, coordonare, sprijinire a acțiunilor violente. [Art.21 al.(3¹) introdus prin LP100 din 13.06.25, MO317-319/14.06.25 art.345; în vigoare 14.06.25]

Respectiv prevederile art. 21 alin. (3/5) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, în temeiul cărora, înlăturarea încălcărilor admise de către partidul politic după depunerea cererii de limitare a activității acestuia nu exonerează partidul respectiv de răspundere juridică, însă poate fi luată în considerare la stabilirea termenului de limitare a activității. [Art.21 al.(3²) introdus prin LP100 din 13.06.25, MO317-319/14.06.25 art.345; în vigoare 14.06.25], –

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ constată că prevederile normative ale art. 8 alin. (3/1)-(3/2), de la art. 21 alin. (3/1) și (3/5) din Legea privind partidele politice, reieșind din limitele obiectului juridic al acțiunii înaintate, nu sunt aplicabile cauzei civile.

În concluzie, reieșind din circumstanțele de fapt constatate preliminar și normele de drept aplicabile în cauza civilă, prin prisma prevederilor art. 12/1 alin. (2) CPC, Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate), având în vedere faptul că obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, excepția este ridicată de către reprezentantul pârâtului PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei”, prevederile art. 3 alin. (1/1) – (1/3) și art. 21 alin. (3/2)-(3/4) și alin. (5/1)-(5/2) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025 se aplică la soluționarea cauzei și nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ ajunge la concluzia că, în această parte, se întrunesc condițiile de admisibilitate și respectiv, este legal și întemeiat a **admite parțial** cererea reclamantului cu ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 3 alin. (1/1) – (1/3) și art. 21 alin. (3/2)-(3/4) și alin. (5/1)-(5/2) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025.

În rest, în ceea ce privește cererea depusă de reprezentantul pârâtului PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 8 alin. (3/1)-(3/2), de la art. 21 alin. (3/1) și (3/5) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025, deoarece prevederile contestate nu urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei, respectiv nu sînt întrunite cumulativ condițiile specificate la alin. (2) al art. 12/1 Cod de procedură civilă al RM, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Centru refuză ridicarea excepției de neconstituționalitate în temeiul art. 12/1 alin. (4) Cod de procedură civilă al RM.

III. Întru respectarea principiului legalității procesului judiciar și respectiv, al dreptului la un proces echitabil, având în vedere faptul că se întrunesc condițiile legale de admisibilitate

de ridicare a excepției de neconstituționalitate, în conformitate cu prevederile art. 12/1 Cod de procedură civilă al RM, conducându-se de prevederile art.269-270 Cod de procedură civilă al RM, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Centru, –

D i s p u n e:

Se **admite parțial** cererea depusă de PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” privind ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Se **ridică excepția de neconstituționalitate** a prevederilor art. 3 alin. (1/1) – (1/3), art. 21 alin. (3/2)-(3/4) și alin. (5/1)-(5/2) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025 din 13 iunie 2025, **în cauza civilă** intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Ministerul Justiției al Republicii Moldova împotriva PP „Renaștere”, PP „Șansă”, PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” și PP „Victorie”, intervenienți accesorii Comisia Electorală Centrală și Serviciul de Informații și Securitate, privind constatarea calității de partide politice succesoare ale unui partid politic declarat neconstituțional și dizolvarea partidelor politice.

Se **expediază conform competenței exclusive spre examinare Înaltei Curți Constituționale a Republicii Moldova sesizarea** înaintată de pârâțul PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei” privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 3 alin. (1/1) – (1/3), art. 21 alin. (3/2)-(3/4) și alin. (5/1)-(5/2) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025 din 13 iunie 2025.

În rest, se refuză ridicarea excepției de neconstituționalitate în baza cererii depuse reprezentantul pârâțului PP „Forța de Alternativă și de Salvare a Moldovei”, privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 8 alin. (3/1)-(3/2), de la art. 21 alin. (3/1) și (3/5) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice în redacția Legii nr. 100/2025 din 13 iunie 2025.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac, nu afectează examinarea în continuare a cauzei de contencios administrativ, însă pînă la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amîină pledoariile.

Președintele ședinței, judecătorul –

Ana Panov

Judecătorii

Svetlana Vișcu

Elena Bolocan